

Koroška Kronika

Leto II.

IZDAJA: BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 22

Celovec, 24. maja 1946.

Po končani konferenci v Parizu

Byrnes in Bevin o konferenci zunanjih ministrov

Dne 17. maja je odpotoval iz Pariza v Moskvo sovjetski zunanji minister Molotov. Popoldne istega dne sta odpotovala iz Pariza tudi ameriški zunanji minister Byrnes ter britanski zunanji minister Bevin.

Pred odhodom so imeli zunanji ministri (izvzema Molotov) sestanek, na katerem so proučevali preskrbo Francije s premogom.

V Rimu sta prispela dva predstavnika italijanskega zunanjega ministrstva, člana italijanske delegacije v francoski prestolnici, ki sta prinesla prepis dokumenta, ki so ga v Parizu podpisali zunanji ministri in ki vsebuje dogovorjene pogoje za spremembo pogojev italijanske predaje. Original, ki ga bo sta morala podpisati De Gasperi in general Morgan, je tudi že v Rimu.

Avstralski zunanji minister je na neki tiskovni konferenci izjavil, da bi mirovna konferenca morala pri glasovanju uporabljati sistem večine brez uporabe veta.

Pravi namen konference, je dejal zunanji minister Evatt, je mogoče doseči tudi, če bo vsaka izmed enaindvajsetih zastopanih držav svobodno predlagala ukrepe in bo vsaka svobodno podpreti ali odkloniti kakršen koli predlog. V soglasju s sporazumom v Moskvi in osnovnimi načeli pravice, bi bilo potrebno o vsakršnem predlogu glasovati po večinskem sistemu in ne bi smeli dovoliti pravice veta.

Na konferenci v Parizu, ki je bila zaključena 17. maja so se zedinili za ponovni sestanek, ki bo 15. junija.

Preložitve konference so izglasovali zato, da bodo mogli najti ministri temelj, na katerem bodo mogli urediti svoja nesoglasja o načrtih mirovnih pogodb z Italijo in balkanskimi državami. V odsotnosti zunanjih ministrov bodo njihovi namestniki ostali v Parizu in bodo poizkusili doseči kak napredek pred začetkom ponovnega sestanka zunanjih ministrov.

Ameriški zunanji minister Byrnes je imel preko radia govor o poteku pariške konference in dejal:

„Ne smemo poizkusiti, da drugim vsilimo našo voljo, toda zavarovati se moramo proti

Perzijsko pismo generalnemu tajniku Zdrženih narodov

V pismu, katerega je poslal perzijski veleposlanik v Washingtonu, Hussein Ala, generalnemu tajniku Organizacije Zdrženih narodov, Trygve Lieu, stoji, da je vprašanje, če bo perzijska vlada v stanju izvesti zadovoljive preiskave ali oddati zadovoljivo poročilo, predno ji ne bo mogoče, izvajati popolne oblasti v Azerbejdžanu.

Nadalje piše zastopnik Perzije: „O spornem vprašanju, katerega je moja vlada smatrala za rešeno na podlagi obljub, katere je dala Rusija Varnostnemu svetu, res ne moremo reči, da bi bilo rešeno na način, ki bi odgovarjal namenu in načelom Listine Zdrženih narodov.“

Z ozirom na svoje zadnje poročilo Varnostnemu svetu je rekel Ala: „Na žalost je pokazal potek dogodkov od tega časa, da je ogrožanje suverenitete Irana in mednarodnega miru večje kakor so smatrali. Od svoje vlade nisem dobil glede spopadov, med iranskimi četami in vojaškimi enotami Azerbejdžana, katere so ustanovili med rusko zasedbo, nobenih merodajnih informacij. Če so poročila o oboroženih spopadih v tem strateško kritičnem ozemlju utemeljena, moramo smatrati to kot resno in neposredno ogrožanje mednarodnega miru.“

temu, da drugi ne bi dobili vtisa, da nam lahko vsilijo svojo.“ Čeprav Byrnes ni naravnost omenil Sovjetske zveze, le ni pustil dvoma o cilju svojih opazk, ko je dejal: „Gre za varnost vsakega naroda. Težnja poedinega naroda, da ojači svojo varnost lahko postane ogrožanje varnosti drugih narodov in pripelje druge narode do tega da okrepijo svojo varnost.“ Ali kljub temu je dalje izjavil: „Napredek na poti k miru je bil v Parizu neskončno večji, kakor sem pričakoval.“

Potem ko je govoril o sporu glede uprave bivših italijanskih kolonij je izjavil: „Imel sem vtis da bi se sporazum glede reparacij in kolonij lahko kmalu dosegel, če bi se dala najti rešitev tržaškega vprašanja. Ameriška delegacija je dala pobudo za narodno glasovanje na področju Julijske krajine o razmejitvi na črtah, ki sta ju predlagali na eni strani Amerika, a na drugi Sovjetska zveza. Toda sovjetska delegacija bi pristala na narodno glasovanje samo tedaj, če bi se glasovalo o vsem področju Julijske krajine. Vsi smo si v tem edini, da naj imajo Jugoslavija in vse države Srednje Evrope, ki so se že leta posluževale tržaškega pristanišča, prost dostop do Trsta, ki naj postane svobodna luka pod mednarodno kontrolo. Ali mi bomo še nadalje apelirali na sovjetsko in jugoslovansko vlado, da ne zahtevata mejne črte, ki po nepotrebnem rani etična načela in ki bi v bodočnosti dala povod za spore.“

Glede mirovnih pogodb je dal sledečo obljubo: „Ako mirovna konferenca v teku

tega poletja ne bo sklicana, potem se smatrajo Združene države za obvezane, da zaprosijo Glavno skupščino Združenih narodov po členu 14. listine UNO, da napravi predloge glede mirovnih pogodb.“

Glede Avstrije je dejal: „Mirovna pogodba z Avstrijo je odločujočega pomena za vzpostavitev mirnodopskih življenjskih pogojev, bilo kakršne koli vrste v Evropi. Če bi lahko sklenili mirovno pogodbo z Avstrijo istočasno z onimi pogodbami, ki so na debati, potem ne bi več obstojal izgovor, da se pusti tudi samo enega tujega voljaka na evropskih tleh — z izjemo zasedbe v Nemčiji in na onih točkah na Poljskem, katere rabijo Rusi za svoje čete v Nemčiji. Evropske države bi potem mogle živeti in dihati.“

Britanski zunanji minister Bevin je poročal ministrskemu predsedniku Attleeju o svojih vtisih pri pariški konferenci. Angleški politični krogi gledajo na položaj po povratku zunanjega ministra mirno, toda brez navdušenja. Čeprav nesoglasje v skoro vseh točkah še nadalje obstoja, je konferenca le pokazala, da čeprav nihče noče popustiti, a želi tudi vsak preprečiti prelom.

Vprašanje, ki si ga stavljajo v Londonu je, ali se bodo 1. junija zedinili pod istimi pogoji. Na vsak način je dvomljivo, da bo Anglija spremenila svoje stališče. Gotovo je, da si želijo glede vprašanja organizacije Evrope priti iz mrtve točke. Iz finančnih vzrokov bi bili veseli, da se odtegnejo čete iz Italije, Avstrije in Grčije.

Zastopniki zavodov za zavarovanje pri socialnem ministru g. Maiselu

Pod predsedstvom deželnega svetnika g. Krašniga je bila 18. t. m. pri deželni vladi seja, kateri je prisostvoval zvezni minister za socialno upravo, g. Maisel. Seje so se udeležili poleg ravnateljev zavodov za zavarovanje, tudi vodja deželnega delavskega urada, invalidnega urada, deželni sanitetni ravnatelj in vodja nadzora obrti, da predstavijo ministru razmere v deželi in mu izrazijo svoje prošnje. V splošnem je bilo mogoče povzeti iz posameznih poročil, da se vrši poslovanje v kljub težkočam že več časa. Tudi v denarnem oziru vlada že ravnovesje. Glede socialnega zavarovanja v splošnem so izjavili prošnjo po poenostavljenju in enotnosti. Na vprašanje glede starostne oskrbe je odgovoril g. minister, da bodo zbrali v bližnji bodočnosti v obliki ankete podatke za zakon, ki ga bodo naredili. Kot posebno posrečen se je pokazal centralni rentni urad, ki so ga ustanovili lansko leto in ki skrbi pri najvarnejšem in gospodarskem poslovanju za vse rentno delo na področju socialnega zavarovanja. Vodja deželnega delavskega urada je označil težkoče, ki so se pokazale pri kritju, potrebnem v poljedelstvu. Toda vključ vsemu se je posrečilo zadržati posebno močno in grozeče zapuščenje dežele koncem leta 1945. in izvesti v redu nasaditev v letu 1946. s tem, da so ponovno postavili vračujoče se vojake, z vpeljavo izkaznic o zaposlitvi in z zaposlitvijo mladine. Tudi letošnje pridelke bo mogoče pospraviti. Za poletje 1946 predvidevajo tudi zaposlitev dijakov. Pri nameščanju vojnih poškodovancev na žalost ni mogoče najti povsod pravega razumevanja. Vendar imajo delavski uradi nalog, da pri prostih me-

stih najprej preiščejo, če je mogoče nastaviti vojne poškodovance. Deželni sanitetni ravnatelj je zaprosil za navodila glede političnega čiščenja med zdravniki, lekarji, dentisti itd. Nadalje je poročal, da je nevarnost kuge na Koroškem odstranjena.

Vodja deželnega invalidnega urada je označil posebne težkoče pri preučitvi vojnih poškodovancev, ker pripada na Koroškem večji del težkih vojnih poškodovancev poljedelstvu. Ugotovitev poškodbe pri vojaški službi je zelo težavna, ker tu v največjih primerih manjkajo podatki. Ker manjka tudi izurjenih moči, je sedaj dnevni dotok prošelj še vedno večji, kakor pa obhod izvršenih.

Zvezni minister se je zelo zanimal za vsa predložena vprašanja in obljubil dejansko pomoč pri obravnavanju teh.

Slovenski kreditni zavodi na Koroškem

Začasna Koroška deželna vlada je sklenila svojčas na eni svojih prvih sej, da v polni meri popravi krivice, ki so jih prizadeli nacisti koroškim Slovincem. V zvezi s tem je bil tudi sklep, da bodo vrnjene koroškim Slovincem vse kulturne in gospodarske ustanove, ki so jih imeli pred nacistično zasedbo. Kljub velikim težkočam se je moglo poleg drugih problemov privedi tudi vprašanje slovenskih kreditnih zavodov do zadovoljivih zaključkov. Pomemben delež pri tem uspehu imata monsignor Podgorc in Ostermann, izkušena voditelja Slovencev in zadržnika, ki sta preko manjšinskega referata pri uradu deželnega glavarstva za Koroško

Poziv poljedelcem

Z ozirom na skrajno napeti položaj v prehrani je britanska vojaška vlada za Koroško izdala navodilo, da se preorje brez ozira na pozni čas za setev doslej neizrabljene pašnike za nasad poljskih sadežev, ki služijo neposredno za prehrano človeka. Z ozirom na pozni čas pride za te dodatne nasade v poštev pozen krompir, proso, pozna koruza, fižol, zelenjava in ajda.

Izvedba teh navodil britanske vojaške vlade in posebno posredovanje potrebnega semenja je poverjeno poljedelski zbornici za Koroško in njenim organizacijam.

Kmetje in kmetice! Preoranje neizrabljenih pašnikov za pridobitev dodatne poljske površine se mora takoj izvršiti, ako hočemo doseči še zadovoljivo žetev. Nalog pomeni sicer nadaljno delovno obremenitev poljedelskih obratov, a Koroška deželna vlada pričakuje, da bo koroško kmetijstvo neglede na to izpolnilo naložene ji dolžnosti.

S tem ukrepom je treba doprinesiti nov delež domačega poljedelstva k ublažitvi težkoč v prehrani.

prosila za podporo pri deželnem glavarju Pieschu. V pogovoru, katerega so se udeležili poleg imenovanih voditeljev Slovencev tudi člani vlade in manjšinski referent, vladni svetnik Cefarin, se je posrečilo najti pot, ki upravičuje upanje, da bo željeni cilj tudi dosežen. V vladni seji je bilo po predlogu deželnega glavarja Piescha nato sklenjeno, da bodo vrnjene koroškim Slovincem vse bivše zadržne hranilnice in gospodarske zadruge v prvotnem obsegu. Kdor pozna razmere, bo razumel, da bo treba pri izvedbi tega sklepa premostiti mnogo tehničnih ovir. Kljub temu ni dvoma, da bodo te težkoče premagane s podporo pristojnih vladnih mest in da bodo Slovenci prej ali slej zopet v polni lasti svojih bivših gospodarskih ustanov. Monsignor Podgorc in Ostermann sta izrekla svojo hvaležnost manjšinskemu referatu, deželnemu glavarju in deželni vladi za razumevanje in podporo v tej, za slovensko gospodarsko življenje na Koroškem tako važni zadevi. Pri tem sta izjavila, da sta pripravljena, prevzeti vodstvo slovenske zadruge v stari tradiciji.

Minister Gruber v Paris

Ministrski svet Zvezne vlade je pooblastil zunanjega ministra dr. Gruberja za zastopnika avstrijskih interesov na konferenci zastopnikov zunanjih ministrov, ki bo v prihodnjih dneh v Parizu. Dr. Gruber je poročal ministrskemu svetu o dosedanjih razgovorih zunanjih ministrov v Parizu.

Italjanski kralj Viktor Emanuel odstopil

Kralj Viktor Emanuel je podpisal listino o odstopu in se s svojo družino odpeljal v Port Said. Listino o odstopu je predal princu Umberto, ki se je v ta namen pripeljal v Neapel. Pred odhodom v Neapel je imel princ Umberto daljši razgovor s predstavnikoma italijanske vlade glede očetovega odstopa.

Po peturnem zasedanju je italijanska vlada 11. t. m. priznala princa Umberto za italijanskega kralja. Da bi preprečili krizo vlade, so pri priznanju izpustili tradicionalni naziv „kralj po milosti božji in volji naroda“.

OPOZORILO

Vsem, ki so se zanimali za izdajo „Slomškove čitanke“, katere prvi del smo objavili tudi v „Kroniki“, sporočamo, da je knjiga sedaj dotiskana in jo lahko naročite v upravi našega lista.

Zanimivosti preteklega tedna

ZDRUŽENE DRŽAVE

Podtajnik zunanjega ministrstva za zunanje zadeve ameriških republik Spruille Braden je v New Yorku orisal povojni gospodarski razvoj medameriškega sistema. Med drugim je rekel:

„Gospodarskih vprašanj naše poloble so se lotili razen redkih izjem na način, ki daje dokaz potrpljenja, širokogrudnosti in razumevanja vseh prizadetih oseb.“ Braden ki je govoril na sestanku ravnateljev zavarovalnih družb, je naglasil potrebo, naj zasebna podjetja prispevajo svoj del, da bi čimprej dosegli preporod gospodarstva na polobli, ki bi odgovarjal mirni dobi.

Svoja izvajanja je gospod Braden zaključil z besedami: „Zelimo doseči naglo in stalno izboljšanje življenjskih pogojev in zato želimo vedno večji razmah proizvodnje in industrializacije v zvezi z drugimi važnimi činiteljem, ki ga predstavlja zdrav način razdeljevanja.“

Predsednik Filipinov je na banketu, ki so ga priredili njemu na čast podčrtal pomoč Združenih držav pri razvoju Filipinov.

Predsednik Filipinov, Roxas, ki je bil v Združenih državah na povabilo predsednika Trumana, je razpravljal z višjimi državnimi predstavniki o nadaljnjem sodelovanju med Združenimi državami in Filipini.

Osebnih zastopnik predsednika Trumana Myron Taylor je bil sprejet v avdienci pri Sv. Očetu.

Predsednik Truman je sprejel odstop dosežnega predsednika urada za civilno letalstvo Združenih držav.

VELIKA BRITANIJA

V New Delhiju je bil razglašen osnutek nove indijske ustave. Gandhi je dejal, da je to največji dan v zgodovini Indije. Voditelj kongresistov Azat in voditelj muslimanov Džina nista dala nošenih komentarjev. Britanski predlog za novo ustavo sta sestavila indijski podkralj Wavel in britanska misija. Muslimanski predlog o ustanovitvi samostojne muslimanske države Pakistan je bil odklonjen, prav tako predlog kongresistov, ki so predlagali autonomijo provinc. Britanski predlog predvideva autonomijo vseh indijskih provinc, ki so bile do sedaj pod angleško upravo ali pa pod svojimi lastnimi vladarji. Osrednja vlada bo odločala samo o zunanjih politiki, o obrambi in o prometnih zvezah. Vsaka provinca bo imela po prvih desetih letih pravico predlagati revizijo ustave.

Ko je britanski ministrski predsednik Attlee predložil ta predlog Spodnji zbornici, je Churchill izjavil, da je britanski predlog precej melanholičen. Dejaj, da presega britanske predloge Indijcem iz leta 1942.

Britanski ministrski predsednik Clement R. Attlee je v svojem govoru na prvomajski proslavi v Covent Gardenu v Londonu naznačil načela laburistične vladne politike v zvezi s sedanjimi težkimi političnimi in gospodarskimi vprašanji.

Attlee je označil osnovno načelo z besedami: „Voditi usodo našega naroda in prevzeti naš del odgovornosti za zagotovitev miru in napredka na svetu.“

„Prvo osnovno načelo britanske politike v svetu je mednarodno sodelovanje. Političnih in gospodarskih vprašanj, ki tarejo svet, ne more rešiti nobena država posamezno temveč samo v sodelovanju z vsemi ostalimi. Teh vprašanj ne more rešiti država, ki skuša vsiliti svojo voljo drugim. Verujemo v pravičnost naših socialističnih načel, a nismo in ne bomo jih nikdar skušali vsiliti drugim narodom proti volji večine. Na podlagi teh načel skušamo storiti vse, kar je mogoče, da ustvarimo v Evropi takšen položaj, ko bi lahko vsak narod in vsaka dežela brez zunanjega pritiska odločila s svobodnim glasovanjem, kakšno vladati si želi.“

O organizaciji Združenih narodov je rekel: „Globoko sem prepričan, da bo mogoče preprečiti novo vojno samo s popolnim razvijanjem te organizacije in z iskrenim sprejemom načel in sredstev, ki jih določa njena ustavovna listina.“

„Politika, ki ji namerava slediti laburistična vlada v mednarodnih zadevah, je tista, ki skuša dvigniti življenjsko razen vsega sveta. Mir ni deljiv a njegovi temelji morajo sloneti na razširitvi splošne blaginje v največji meri, ki je trenojno mogoča. Mislimo, da moramo tako v zunanji kot v notranji politiki delovati tako, da upoštevamo načela o bratstvu vseh ljudi.“

O temeljnih, človeških svoboščinah je Attlee dejal: „Skušamo sodelovati z drugimi narodi, da razširjajo svobodo pred pomankanjem v vsem svetu. Delamo vse, kar je v naših močeh, da naredimo iz ustanove Združenih narodov sredstvo za osvoboditev sveta iz strahu pred vojno. A mnogo držav še trpi pod jarmom drugih strahov. V mnogih državah je osebna svoboda še daleč od uresničitve in v mnogih državah zanikujejo svojim državljanom celo svobodo misli.“

„Svoboda besede in svoboda tiska sta še nepoznani v velikem delu sveta. Skupnosti, ki odklanjajo vse te svoboščine, ne moremo

nazivati socialistične, temveč samo obliko kolektivizma.“

Attlee je dejal, da so v preteklosti demokracije imele navado, da so takoj po zaključku vojne zanemarile svoje oborožene sile. Toda — je svaril — ne smemo ponoviti te napake. Če hočejo Združeni narodi doseči uspeh, jih ne sme podpirati samo dobra volja vseh narodov, ki ljubijo mir, ampak tudi njihove oborožene sile.“

SOVJETSKA ZVEZA

Skupina sovjetskih zdravnikov je odpotovala z letalom v Addis Abebo, kjer bo ministrstvo za javno zdravje SSSR na prošnjo abesinske vlade odprlo bolnico in ambulatorij. Glavno osebje bolnice bo prišlo iz Sovjetske zveze, dočim bodo strežnike in ostale dobili v Abesiniji.

Dne 17. maja je prispel v Moskvo britanski poslanik v Moskvi sir Maurice Peterson. Na letališču so ga sprejeli zastopniki sovjetskih oblasti, kakor tudi člani britanskega, avstralskega, kanadskega in novozelandskega diplomatskega zastopstvo.

JUGOSLAVIJA

Na III. mladinskem kongresu v Zagrebu 12. maja je govoril tudi maršal Tito, ki je v svojem govoru med drugim povedal naslednje:

„Izvojevali smo vojaško zmago, slavno zmago, vodili smo slavne bitke in pokazali junaštvo, v katerem so tekmovali vsi naši narodi. Izvojevali pa smo tudi politično zmago. V zadnjih mesecih je bila izvršena velika preusmeritev naše države v političnem in gospodarskem pogledu. Odstranjeno je vse ono, kar je vlekla monarhija s seboj — reakcija.“

Poleg dela ima naša mladina tudi druge naloge. Ne smemo zahtevati od vas, da zanemarite to, kar je bistveno. Opravljati morate gospodarske naloge, razen tega pa se morate tudi izpopolnjevati.

Ne bom vam našteval, kakšne naloge imate, ker jih zelo dobro izvršujete in ker sem prepričan, da boste v vsakem konkretnem primeru storili to, kar bomo od vas zahtevali.

Hotel bi omeniti še vprašanje naše Istre. Ze leto dni se trudimo, da bi svojo pravico tudi formalno dosegli. Nekateri naši za-

vezniki nam odrekajo pravico do tega. Mi v svojih prvotnih zahtevah nečemo ničesar popustiti. Mi smo ostali trdni pri svojih zahtevah in za seboj imamo neomajnega branilca naših pravic — Sovjetsko zvezo.“

Nato je maršal Tito podal še kratek pregled zunanje politike in zaključil: „Tisti podedinci ali skupine, ki sanjajo o kakšnih spremembah, ne morejo nikogar več ovirati. Trdno stoji naša nova FLRJ, srečna domovina sedanjih in bodočih pokolenj.“

Jugoslovanski minister za trgovino g. Petrovič je vodil v zadnjem času v Washingtonu in Londonu pogajanja, ki so za ponovni povzem trgovinskih odnosov z zapadnimi državami velikega pomena.

Velika Britanija je pripravljena vrniti Jugoslaviji 15 ladij. Pripravljenost za ponovni povzem trgovinskih odnosov je ugotovili na obeh straneh. Upajo, da bo mogoče v kratkem voditi pogajanja v podrobnostih.

Na podlagi pogajanj v Washingtonu je dosegla Jugoslavija izročitev blokiranih zlatih rezerv. Kurz dinarja je določen z dvesto za pfund sterling, in petdeset za dolar. Vsekakor so ostala še nerešena vprašanja, tako na primer je še nerešeno vprašanje o bodoči usodi vlačilcev na Donavi in remorkerjev, ki so v ameriški coni. To vprašanje bodo obravnavali najbrže šele v okviru splošne ureditve donavskega režima, ki ga pripravljajo.

Po nekem poročilu francoskega časopisa „Tribune Economique“ pričakujejo tudi francosko jugoslovanska trgovinska pogajanja. Kakor piše ta list, se trudi Jugoslavija že dalje časa, da bi dobila od Francije letala za obnovitev svojih zračnih prometnih zvez. Pri tem gre za kompenzacijsko trgovino s cementom, katerega rabi Francija. Po jugoslovanskih ponudbah razpolagajo takoj s 300.000 tonami cementa v jugoslovanskih lukah. V nadaljnjih obrokih lahko dobavljajo mesečno 100.000 ton.

NEMCIJA

Lipska radijska postaja je poročala, da je predsednik nove enotne socialistične stranke, komunist Wilhelm Pieck govoril na shodu, katerega so se udeležili pristaši vseh treh priznanih strank na sovjetskem zasedbenem področju Nemčije. Pieck je pozval nemški narod, naj ustanovi enotno fronto

ki se bo borila proti „reakcionarnim silam, ki so na delu med nemškim narodom“.

„Zasedbene sile so v Potsdamu zajamčile enotnost Nemčije, toda reakcija skuša zlorabiti možnosti, ki so jih dali nemškemu narodu. Enotnost Nemčije je življenjske važnosti za naš narod, ker brez tega obnova ni možna.“

V imenu demokratičnih liberalcev je govoril dr. Wilhelm Schulz, Gerhard Kaiser pa v imenu krščanske ljudske stranke.

Kakor poroča „New York Herald Tribune“ iz Leipziga, se je v sovjetskem zasedbenem področju Nemčije pričelo prvo mladinsko gibanje po vojni. Nova organizacija (gibanje nemške svobodne mladine) šteje že 100.000 nemške mladine iz sovjetskega področja.

V organizaciji so zastopniki vseh političnih strank, toda 90% članov osrednjega odbora je komunistov in socialistov.

Alfred Nothnagel, vodja mladinske organizacije, je izjavil, da se morejo novi organizaciji priključiti tudi bivši člani Hitlerjugend, vključujoč vodje, če dokažejo, da so spremenili svoje mišljenje.

Nothnagel je dejal, da je to edina mladinska organizacija, ki bo dovoljena na sovjetskem zasedbenem področju Nemčije.

NIZOZEMSKA

Volitve na Nizozemskem so pokazale naslednje rezultate: Katoličani 1.400.000 glasov (30,81%, 32 mandatov); Delavska stranka 1.347.664 glasov (28,31%, 29 mandatov); Proti-revolucionarji 614.177 glasov (12,9%, 13 mandatov). Ostale stranke so dobile skupno 128.310 glasov (26,96%, 26 mandatov), med njimi komunistična stranka, ki je dobila 502.935 glasov, kar je 10,57% celotnega števila glasov.

Slovo divizijskega generala Richarda Mc Creery-a

V nedeljo, 12. maja se je poslovil od koroške vojaške vlade dosedanji vrhovni poveljnik britanskih zasedbenih čet v Avstriji general Mc Creery. Pri sprejemu, ki je bil ob tej priliki pri vojaški vladi so bili navzoči tudi predstavniki koroških oblasti z deželnim glavarjem na čelu.

Novice iz Slovenije

V Lokah pri Zagorju so odkrili spomenik Neznamem junaku. K svečanosti se je zbralo nad tisoč ljudi, da počastijo spomin in izkažejo globoko hvaležnost in spoštovanje neznanemu borcu in z njim tisočerm drugim, ki so padli za svobodo in srečno bodočnost slovenskega naroda.

Na predvečer praznika Zmage so se napotili Novomeščani na Marog. Ob velikem kresu je bilo več govorov. Naslednji dan je bil ljudski izlet k sv. Roku. Veliko zanimanje je vzbudila skupina narodnih noš iz Bele Krajine, ki je nastopila s simboličnimi vajami in narodnimi plesli.

IDRIJA

Rudarji jaška „Borba“ se dobro zavedajo, da ima največje zasluge za uničenje fašizma in izgon okupatorja iz naše zemlje Komunistična partija. Zato hočejo s svojim delom pokazati hvaležnost njej, ki je omogočila, da je danes delovno ljudstvo prišlo do svojih najosnovnejših pravic.

Pred kratkim so rudarji živovrebrnega rudnika pokrenili akcijo za nabavo delavske zastave. Zbrali so 5665 lir — Učenke obrtne šole so se ponudile, da napravijo zastavo. Danes imajo rudarji lepo vezen prapor, na katerega se s ponosom ozirajo kot na simbol bratstva, enakosti in svobode, s katerim bodo šli še naprej za obnovo domovine.

SLOVENSKE KONJICE

V nedeljo 5. maja so udeleženci pedagoškega tečaja v Slov. Konjicah ter nekaj aktivistov šli v pohorsko vas Kot. Borci Sercejeve, Tomšičeve, Bračičeve brigade in drugih partizanskih enot se dobro spominjajo prijaznega naselja. V njej so našli vedno zavetje. Tu je bila tudi kurirska stanica TV 10.

PIREŠICA PRI CELJU

Med okupacijo je bilo porušenih nešteto stavb, med njimi mnogo šol. Tudi pri nas je bilo šolsko polopje požgano. Takoj po osvoboditvi smo se lotili obnovitvenega dela. Z marljivostjo vsega prebivalstva je uspelo šolsko poslopje usposobiti za pouk.

Pionirji pa so v tekmovanju preuredili notranje prostore. Nekoliko dni se je slišalo iz šolskega poslopja razbijanje in struganje Pionirji režejo, čistijo, nosijo vodo, nekateri celo stružijo les in pripravljajo nove okvirje za Titovo in Stalinovo sliko. Tudi šipe v nepoškodovane okenske okvirje so vstavili sami. Vsi hočejo biti pri tem delu med prvimi. Po nekoliko dneh trdega dela je dobila notranjost poslopja novo lice. Stene krase parole, Titove in Stalinove slike, tla so sveže poribana, okna so popravljena z novimi šipami.

Obmejni spori

Sekretariat sveta zunanjih ministrov je predal italijanskemu upravniku poslov in avstrijskemu poslaniku v Parizu noto s povabilom avstrijski in italijanski vladi, da se sporazumeta 30. maja zaradi vprašanja poprave mej.

Italijanski ministrski predsednik de Gasperi se bo podal začetkom junija ponovno v Paris, da zastopa pred konferenco zunanjih ministrov italijansko stališče glede Južne Tirolske.

Julijska krajina

Po različnih vesteh je de Gasperi baje objavil, da ne bo podpisal nove pogodbe o premirju, če bo vsebovala francoski predlog glede nove jugoslovanske meje. V gotovih krogih izjavljajo, da izgleda, da je de Gasperi dobil gotova zagotovila v zameno za koncesije na drugih področjih, v vprašanju zapadne meje, usode italijanskih kolonij in avstrijskih zahtev glede Južne Tirolske.

19. maja je Inačoe Bonomi, bivši italijanski ministrski predsednik izjavil v nekem volilnem govoru glede Julijske krajine: „Ne moremo dopustiti, da pridejo italijanske pokrajine pod tuje gospodarstvo. Ne moremo trpeti, da sega nacionalizem drugih poželjivo po italijanskih področjih. S tem da branimo naše brate v Julijski krajini, branimo stvar miru.“

Francosko-italijanska meja

Odbor, ki je proučeval italijansko-francosko obmejno vprašanje, se je vrnil v Paris. Mudil se je največ časa v občinih Briga in Tenda, ki tvorita glavne francoske zahteve. Izgleda, da je komisija prišla do zaključka, da večina prebivalstva tako tu, kakor tam ne kaže nobene pristranosti glede tega vprašanja. V kolikor se da jasno ugotoviti izgleda, da so prebivalci Tende za Italijo, medtem ko so v Brigi naklonjeni Franciji. Zela vseh je, da dobijo trgovinsko svobodo tako napram Italiji, kakor napram Franciji. Govorijo večinoma italijansko, ali tudi neko francosko govorico. Najodločilnejše vprašanje je bodočnost elektrarne, ki se nahaja na področju obeh občin. Predlagali so, da se dokončna ureditev tega vprašanja preusti vladama Italije in Francije.

Grške zahteve

Državni podtajnik v grškem zunanjem ministrstvu Dragoumis je na tiskovni konferenci podal grške zahteve, katere so predložili svetu štirih zunanjih ministrov in ki obsegajo tri točke:

Popravo meja v Vzhodni Traciji, Severni Epir in Dodekanez.

Glede Severnega Epira, ki je sedaj pod Albanijo, je dejal: „Ta razmejitev mora potekati na črti južno od Valone od Jadrana do Ohridskega jezera. Leta 1912. sta bili dve tretjini prebivalstva tega področja grške narodnosti. Grški element še dalje obstoja, kljub preganjanjem in iztrebljenju s strani albanske vlade.“

Glede Dodekaneza je Dragoumis zagotovil, da so ti otoki že 3000 let grški in morajo priti nazaj k Grčiji.

Bolgarska zahteve v Zapadni Traciji

Ravnateljski svet vladne stranke je objavil izjavo glede bolgarskih zahtev v Zapadni Traciji. „Iskreni in trajni odnosi med vsemi balkanskimi narodi bodo možni samo, ako se bo zadostilo upravičenim zahtevam Bolgarije“ med ostalim ugotavlja ta izjava.

Ameriška vojska v vojni

Avgusta meseca 1940 je 300 nemških divizij stalo na obali Kanala na Vzhodu pa so imeli Japonci pripravljenih 120 divizij, da se vržejo na Ameriko in Anglijo. Takrat so Združene države imele samo 28 slabo oboroženih in slabo organiziranih divizij. Zdaj je ameriško vojno ministrstvo objavilo podatke, kako so se Združene države v nekaj letih vojne oborožile.

Reorganizirali so ameriško vojsko (brez letalstva in mornarice) v marcu mesecu 1942; do konca vojne so imeli 89 divizij. Izmed teh je bilo pet padalskih, šestnajst oklopnih, ena konjeniška, ena planinska in 66 pehotnih. Vse te divizije so poslali v prekomorske kraje in vse, razen ene, so se bojevale s sovražniki.

Ameriška vojska je imela 731.814 mož izgub. Pehota je izgubila 122.562 vojakov, ki so padli na bojiščih; 474.099 je bilo ranjenih in 31.208 jih pogrešajo. Najbolj prizadejana ameriška divizija je Tretja pehotna divizija, ki se je bojevala v Afriki, na Siciliji, v Italiji, Franciji in na Nemškem. Izgubila je 6571 mrtvih, 24.650 ranjenih in 2326 pogrešanih.

Med marcem mesecem 1942 in avgustom 1945 so v 21 ameriških taboriščih izvežbal 2.500.000 vojakov, ki so bili člani pehotnih divizij.

Vsi rodovi vojske (brez letalstva in mornarice) so imeli 945.904 izgube. Pehota je imela od tega 70% izgub.

Kaj je demokracija?

Ugledni angleški dnevnik „Manchester Guardian“ je zaprosil večje število odličnih angleških javnih delavcev, naj odgovorijo na vprašanje „Kaj je demokracija?“. Proti angleškemu načinu življenja, ki je po izročilu demokratično, so se postavili najprej fašisti Mussolinijeve Italije, ki so se norčevali iz demokracije, potem pa komunisti, ki sicer sprejemajo demokracijo kot ideal, vendar pravijo, da so angleški pogledi na demokracijo zmotni. Kot prvi je odgovoril znani politični pisec lord Lindsay of Birker, ki se zlasti ozira na prof. Carrovo analizo angloameriške in sovjetske koncepcije demokracije. Lord Lindsay je na vprašanje odgovoril takole:

Različnost pogledov na demokracijo, (kakor jih je omenil profesor Carrovo), je bistvene važnosti. Niti malo ne dvomim, da govorimo mi in Sovjeti o različnih stvareh, kadar govorimo o demokraciji. Mi smo iskreni, kadar imenujemo kakšno zadržanje demokratično, medtem ko ga Sovjeti imajo za popolnoma nedemokratičnega. Pa tudi Sovjeti so popolnoma iskreni s svojega stališča.

To pa nima ničesar opraviti s sporom o dejstvih. Mi lahko rečemo Sovjetom: „Po vsem tem, kar ste pokazali, vaša ustava in ustave, ki ste jih objavili v Bolgariji in Rumuniji, niso demokratične. Te ustave ne dovoljujejo priznanja opozicije“. Sovjeti pa nam bi lahko prav tako odgovorili: „Ustavi Velike Britanije in Združenih držav nista demokratični. Dovoljujeta namreč bogatim ljudem, da imajo politični vpliv.“

Mislimo, da je totalitarna demokracija nasprotje že po definiciji; Sovjeti pa mislijo, da demokracija, ki ni totalitarna, že zaradi tega ni demokracija. Z zgodovino lahko opravičimo sovjetsko in naše gledanje. Toda večina Angležev bi odgovorila, da je demokracija slaba oblika vladavine, če je sovjetsko stališče pravilno.

Spor o pojmovanju demokracije se vleče že iz časov Aristotela. Mislim, da je vredno pogledati tako daleč nazaj. Res je, da so grške mestne države bile tako majhne, da so se lahko vladale z javnimi zborovanji. Zaradi tega je demos ali pa bogataš v oligarhiji lahko neposredno vladal. V modernih državah je vlada vedno predstavniška, ker so države velike. Toda ta razlika komaj vpliva na spor.

Aristotel deli v „Politiki“ ustave v navadne in izrojene. Navadne so takšne, pri katerih tisti, ki so na vladi, vladajo v interesu vseh prebivalcev; izrojene ustave so takšne, pri katerih tisti, ki so na vladi, vladajo v svojem interesu — danes temu pravimo v državah, kjer je razredni boj. Aristotel je imenoval demokracijo izrojeno obliko vladavine. To je ustava, kjer veliko siromakov vlada v interesu siromakov. Dostavil je, da je demokracija v skrajni obliki nad zakoni; to se pravi, ne upošteva ustavnih omejitev; je v stvari totalitarna.

Aristotel pa priznava, da imajo tudi navadne ustave nekatera demokratska načela; kar mu je po godu. Mešana vlada, ki je njegova najljubša oblika, vsebuje demokratske aristokratske in plutokratske elemente. Demokratsko načelo vztraja na enakosti, to se pravi, da se vsi prebivalci države zanimajo za njeno vodstvo; država je tu zaradi njih in vsi državljani imajo udeležbo na vladi, ne odločilno kot posamezniki, temveč enakomerno razdeljeno.

Tu leži tudi sodobno razlikovanje. Če se postavite na stališče razrednega boja in zaradi tega mislite, da morajo vladati bogati ali siromaki, potem je demokracija v tisti državi, kjer vlada demos. Le-ta v tej zvezi pomeni navadne ljudi, v nasprotju z bogataši ali aristokrati. Grški demokrati so govorili o oligarhijah kot danes vzhodnoevropski demokrati o fašistih. Nobena izmed obeh strank, ki sta se borili za nadoblast v grških državah, ni imela niti najmanjše namere, da bi tolerirala drugo. Priznanje opozicije je bilo grški demokraciji tuje. To je šele moderna iznajdba.

Res je, da demokracija preneha biti izrojena oblika vlade, če se vam na kakšen način posreči izenačiti demos z vsem narodom ter pri tem izločiti razrede. Če sprejmete sovjetsko gledanje, da so dosegli brezrazredno družbo, ki ne pozna nobenih sporov več — gledanje, ki ga imam za absurdno — potem je Sovjetska zveza dosegla to preobrazbo demokracije iz izrojene oblike v navadno.

Parlamentarna demokracija je na drugi strani podobna Aristotelovi mešani vladi. Ta demokracija je sestavljena iz različnih elementov: svobodne volitve, razpravljanje izvoljenih in strokovno znanje — s temi elementi proizvaja nekaj, kar je v interesu vseh državljanov. Sovjetsko gledanje na demokracijo je eden izmed mogočih odgovorov na vprašanje: „Kdo vlada v državi?“. Ostali mogoči odgovori so: dedni monarh, plemič ali bogataš.

Toda po našem gledanju demokracija ni odgovor na vprašanje „Kdo vlada v državi?“, temveč odgovor na vprašanje: „Kakšna je oblika vlade?“. Reči bi morali: „Demokracija je oblika vladavine z razpravljanjem; v tej

OD RODU DO RODU

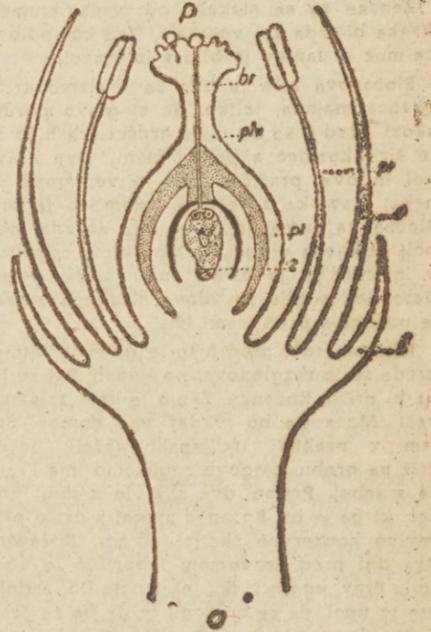
Spolni rasplod

Drugi način razploda pa je **spolni ali generativni**. Bistvo tega razploda je namreč v tem, da razvije rastlina, oziroma žival, dvojne različne stanice, ki jim pravimo **klične ali rodne stanice**. Te se združijo v **spojek** iz katerega se razvije novo bitje.

Poglejmo, kako poteka tak razplod pri **cvetnicah**, rastlinah, ki imajo cvete. Cvet ni nič drugega kot rodni del rastline. V njem nastopata dve obliki kličnih stanic; v prašnikih pelod, to so enostanična zrna in v plodnici semenska zasnova v kateri je stanica, iz katere se razvije kalček in stanice, ki dajo hranilo.

Da se iz semenske zasnove razvije seme, mora priti pelodno zrno na brazdo (sl. 7); izvršiti se mora **oprašnje**. Da se to zgodi, se poslužujejo rastline različnih posredovalcev,

najnavadnejši so žuželko in veter. Rastline, ki jim posredujejo oprasenje žuželke, imajo lepo barvane cvete, često tudi sladko tekočino ki ji pravimo medičina in mnogokrat prijetno vonjajo. Ko išče žuželka medičino ali pelod, ki ga potrebuje zase in za zalego, nabere na svojem kožuščku pelod, ki ga prenese na drugo istovrstno rastlino in ga deloma pusti na brazdi. Tako je izpolnjen prvi pogoj, rastlina je oprasena.

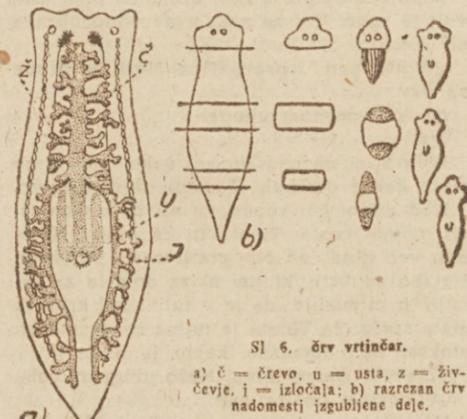
a) ōrtež cveta v preseku; p = pelodno zrno, br = brazda, piv = vrat, pl = plodnica, z = zamatkovna vrečica, pr = prašnik, w = venec, g = čaša.

Zdaj pa pride drugi; ko pride pelodno zrno na brazdo, vzklji; iz njega namreč pože mešiček, ki gre skozi vrat do plodnice, v kateri je klična vrečica, v njej pa več drobnih stanic. Z jedrom ene izmed njih se spoji jedro pelodnega zrna, ostale pa se razležejo. Temu pojavu pravimo **oplodba**. Takoj po oplodbi se začne stanica deliti in iz nje nastane zarodek. Ostali del vsebine klične vrečice da hranilo. Vse skupaj obdaja plodnica ki raste in da **plod** v katerem je seme.

So rastline, kot lopatica, neke lilije in kornopnice, ki razvijejo v pazduhah vej ali listov brstiče, iz katerih ne nastanejo veje ali listi, temveč se odločijo od rastline na kateri so nastali, padejo na zemljo in se iz njih razvijejo nove rastline. Tem čebulčkom pravimo **zarodni čebulčki**.

Jagodnjak ali rdeča jagoda, se razmnožuje s pritlikami ali živicami, to je s pritličnimi, tik nad korenino iz stebila izviraajočimi nadzemnimi stebli, ki se vlečejo pri tleh, se neke zakoreninijo in poženejo navzgor liste. Robida nagiblje zunanje veje do tal; kjer se dotaknejo zemlje, se vkoreninijo; zveza z grmom odmre, in novi grm se osamosvoji. Celo iz listov se razvije nova rastlina; kdo ne pozna begonije, raznih kreštravnike penuške, lilij? Če odrežemo od teh rastlin kos lista ter ga zatakemo v vlažno zemljo, vzklji iz njega korenine in nova rastlina.

Mar nas to ne spominja obnove celih živali ali njih poedinih delov? Če razrežemo n. pr. deževnika v kose, nastane iz vsakega kosa nova žival. Prav tako se zgodi s črvom iz skupine vrtničarjev (sl. 6). Glava, ki smo jo

Sl. 6. črv vrtničar.

a) č = črvo, u = usta, z = živ. Čevje, j = izločala; b) razrezan črv nadomesti izgubljene dele.

odrezali se dopolni, z ostalim trupom, srednji dobi glavo in manjkajoči del trupa, zadnji del pa ves sprednji.

Kdor je že kdaj prijel martinčka za rep, je obstal začuden in presenečen z repom v roki; martinček pa mu je pobegnil. Slično je s škarjami rakov ali dolgimi kraki nepravca pajka, suhe južine ali dolgokrakega Matije. Žival ne ostane brez repa, in ne brez škarij, še menj pa brez nog; namesto izgubljenega uda, nastane nov.

Pri višjih živalih je tako nadomeščanje izgubljenih delov v takem obsegu nemogoče. Vendar najdemo v večjem ali manjšem obsegu nekaj podobnega; jeleni in srnjaki vsako leto obnavljajo rogove, pri živalih in človeku se rane celijo itd. Temu pojavu pravimo **obnavljanje ali regeneracija**.

Rastni razplod je važen činitelj v vrtnarstvu; vrtnarji namreč ohranljajo mnoge rastline, ne da bi bilo treba čakati zorenja semen, kot kolmež begonije; večletne sobne rastline razmnožujejo s pritlikami in zatičji; stranskim poganjkom dajo da se vkoreninijo, nato jih osebijo ali ločijo od matere.

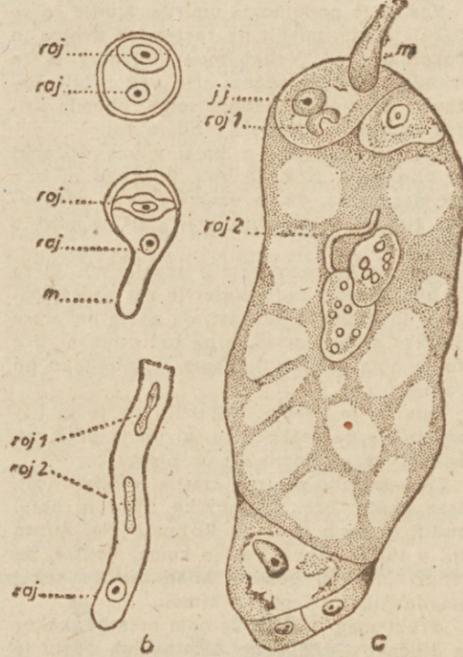
Rastline s podzemnimi stebli (koreniko, čebulo, gomoljem) razmnožujemo kar s temi; včasih uporabimo cele, včasih pa le njih dele. Takemu pojavu, ko se iz dela obnovi celota, pravimo **obnova ali restitucija**.

Tudi pri cepljenju, kadar vrtnar ali sadjar ne zatika vejic, ki jim pravimo **cepiči**, v zemljo, temveč na **divjaka ali podlago**, se poslužujemo opisane sposobnosti rastlin.

obliki imajo vsi državljani priliko sodelovati.“

Poznamo tudi vlado z javnim razpravljanjem, ki ni jasna demokracija; kakor n. pr. angleška parlamentarna vlada v 18. stoletju. Vlada z razpravljanjem sloni na verovanju da je lahko spore poravnati z razpravljanjem. Zaradi tega zahteva strpnost do različnih mišljenj; zaradi tega mora imeti priznano opozicijo; zaradi tega pozna osnovne svobode, kakor so svoboda govora, svoboda tiska, svoboda združevanja; zaradi tega pozna ustavo, ki jo vsi spoštujejo. Ker ima svobodno razpravljanje za pogoj delovanje svobodnih in neprisiljenih središč razpravljanja, ne more demokracija po našem gledanju biti totalitarna.

Ta zahodna koncepcija demokracije se je pojavila šele v 17. stoletju. Levičarski puritanci so iznenada odkrili da je mogoče vladati s strpnostjo — odkrijte, ki ga še nikoli niso naredili v Vzhodni Evropi. Strpnost in pomanjkanje strpnosti do različnih mišljenj sta po mojem mišljenju zares bistvena ločitvena znaka obeh koncepcij. Zdi se mi, da mora vsaka oblika demokracije upoštevati gospodarske odnose prav tako kakor politične. Obe koncepciji imata skupno to, da mislita, da je vlada v interesu državljanov. To je razlika od tistih vladnih koncepcij, ki prezirajo navadnega državljana. V ostalem pa se mi zdi, da nimajo vladne oblike, ki izhajajo iz anglo-ameriškega gledanja na demokracijo na prvi strani in sovjetskega po drugi, skoraj nič skupnega. (Glas Zv.)

Sl. 7. b) pelodno zrno klijje; roj = rodno jedro, raj = rastno jedro. Ko vzklji pelodni mešiček (m) se razdeli rodno jedro v dve jedri (roj). Klična vrečica: c) m = pelodni mešiček, roj 1 = rodno jedro se spoji z jedrom jajčne stanice v klični vrečici (jj), roj 2 = drugo rodno jedro pa z jedrom stanice, ki da hranilo.

Družno življenje v živalstvu

Znano je, da vlada v naravi nepretrgana tekma za obstoj; vendar se često živa bitja iste, a tudi različnih vrst družijo, da bi v tej tekmi ne omagale. To velja za rastline, n. pr. lišaje, nekatere glive, ki se vežejo z različnimi zelenimi rastlinami, ki jim prepletajo korenine, a tudi za živali. Tako prijateljsko družno življenje med živalmi raznih vrst imenujemo sožitje ali simbiozo.

Znan primer je morsk rak samotarec, ki si poišče za bivaljšče prazno lupino kakega polža, se v njej naseli, a na streho doma si posadi eno ali več morskih vetrnic. Te so namreč po lovkah oborožene z ožigalkami, drobnimi napravami, ki ob dotiku ožgo (podobno kot koprive) in ga varujejo pred sovražniki, on pa jim dovoli, da jedo od njegove mize in jih prenaša iz kraja v kraj.

Tudi ptice in sesalci se družijo v večje ali manjše skupine, ki jih vodi navadno samec družine, črede; tako vidimo pri kokoših, jerebicaš fazanih, kopitarjih, opicah. Čredam, tako namreč imenujemo združbe sesalcev, se pridružijo tudi mladi samci, ki pa priznajo (seveda ne umsko, marveč zgolj nagonsko) nadoblast starejšega samca vodnika, dokler je močnejši. Med sesalci je

nagon, ki veže poedince v družbo, najmočnejši pri opicah; te se družijo, da si lažje najdejo hrano, se varujejo sovražnikov in rešijo z begom.

Združevanje radi pridobivanja hrane, radi valjenja, potovanja, je znano zlasti med nekaterimi pticami. Take združbe štejejo včasih več sto ali celo tisoč poedink.

Marmotice prebivajo sicer skupaj, pa žive v ostalem samostojno; le če preti nevarnost, jih samec-čuvar opozori; pri bobrih je v naselbini znana delitev dela; vrabci in škinkavci se potepajo v jatah iščoč hrane; glas enega, ki vabi, privabi vso jato; prav tako pa glas enega, ki opozori na sovražnika, splaši vso jato. Kavke in vrane se pode v velikih jatah po pašnikih in gredo v jatah spat. Slaniki drste v mogočnih družbah, kobilice potujejo v velikanskih jatah in ptice se selijo v velikih skupinah na jug.

Višek družnega življenja pa najdemo pri državotvornih živalih, čebelah, osah, čmrljih, mravljah, termitih. V teh državah je izvedena že delitev dela, ena matica leže jajčeca, ostale delavke pa skrbje za zarod in hrano. Vse gre z veliko požrtvovalnostjo za skupnost na delo.

Skrb za nezakonske otroke

„Koroška Kronika“ je pred meseci pisala o problemu nezakonskih otrok na Koroškem, ki se jih toliko rodi, ne da bi se roditelji pri tem zavedali svoje dolžnosti in odgovornosti.

Otrok ni pišče, ki si takoj, ko se zvali samo išče hrane. Pri otroku je treba hrane, perila in obleke, treba je tudi stanovanja. Ko dorasča mu je treba poduka in vzgoje. Končno ga je treba tudi v materialnem oziru pripraviti na samostojno življenje. Teško je to breme v vsakem slučaju in žrtve, ki jih vzameta nase pošten oče in skrbna mati, se ne dajo popisati. Ljudje bi se vsekakor morali bolj zavedati, da se smejo otroci roditi le v zakonu, ker tako zahtevajo moralni in naravni zakoni, pa tudi dobrot človeškega rodu.

Vsekakor je nedopustno to, kar je od žensk zahteval nacizem; namreč, da rodijo otroke brez ozira, ali jih morejo vzdrževati ali ne. V teh problemih je pač nauk katoliške Cerkve najpravišeji, ker je naraven, odgovarjajoč zdravi pameti in giasu člo-

veške vesti. Svet je dolina solz, v kateri se dogajajo različne nesreče. Ali ni velika nesreča za otroka, če ne ve, kdo mu je oče, ki bi moral zanj skrbeti, pa je v strahu pred skrbjo pobegnil? Hudo je, če je to posamezen slučaj, katastrofa pa lahko nastane, če so taki slučajji prepogosti. Kot poroča dnevnik „Volkszeitung“ (15. maja) mora mladinski urad v Celovcu skrbeti za 2584 nezakonskih otrok in 746 zakonskih sirot. V letu 1938. je bilo le 1900 nezakonskih otrok. V štirih mesecih letošnjega leta je število nezakonskih poraslo za 276.

Vso to ogromno število otrok, katerim je treba pristeti še zakonske sirote imajo 35.000 šilingov premoženja, kar da povprečno na enega otroka deset šilingov. Od raznih očetov so potom tožb izsilili še 98.699 šilingov, kar pride povprečno 30 šilingov na otroka, a to ne za en mesec, temveč za vse leto.

Kot dodaja poročilo, delajo največ skrbi mlada dekleta, ki preživljajo svoje noči na cestah in zabaviščih. To je pač sad organizacij, kakor so bile „Hitlerjugend“ in „Zveza nemških deklet“.

Cvetje in klasje

IZTOK: NOVA DOMAČIJA

„Tine se je vrnil“, je šlo po vasi.

Ženske so se stekale od vseh koncev. Vsaka bi rada kaj vprašala. Več kot polovica mož in fantov je bilo v internaciji.

Bločanova hiša je bila še s slamo krita, okenca majhna, toliko, da si glavo porinil skozi. Pred hišo so rasle hruške, za hišo se je širil kozolec s petimi štanti Dve kravi, vol in dva prašiča, štiri njive, gozd in nekaj travnika z revnim lazom, to je bila Bločanova domačija, ki je bila do zdaj najbolj udarjena v vasi. Ko so Tineta odpeljali v internacijo, je ostala mati sama doma. Deset let je bila že vdova, drugega otroka je pokopala pred tremi leti.

Tine je sedel pred hišo in govoril. Mimogrede se je razgledoval po ljudeh. Bal se je, da bi prišla Rožanka. Zanj je imel žalostno vest. Moža ne bo nikdar več domov. Spi tam v prekleti italijanski deželi, lesen križ na grobu, njegovo zapuščino ima Franca s seboj. Prstan, dve sliki in kamnit križec, ki ga je bil Rožanec zrezal z ostro pločevino konzervne škatle. Ubogi Rožanec! Dva dni pred razpustom taborišča je ugasnil. Prav ugasnil. Saj ni trpel. Do zadnje ure je upal, da se bo vrnil in da bo še oral. Kakor da so bile tega prepričanja polne tudi njegove roke, komaj so mu jih sklenili po smrti.

Rožanke ni. Tine je vesel tega. Oči se kar ne morejo napiti lepote, ki diha v jesenski zrelosti. Sadje je polno, posebno hruške. Tine seže v pričko, ki stoji na klopi. Pobravci. Tole jabolko je zraslo za skednjem. Tine pozna vsak sad, ki zraste na Bločanovi zemlji. Včasih se mu zdi, da bi iz kupa pšenice, ki bi jo vsa vas zmetala skupaj, znal izbrati Bločanovo pšenico.

Ženske sprašujejo po svojih. Tine je in odgovarja. Tega je videl, onega ne.

„Ko nas je bilo toliko“, potolaži žalostno. „Zdaj bo eden prišel, zdaj eden. Daleč je do Gonarsa, posebno peš. Jaz, ki sem bil še nekaj pri moči, sem kar skozi hodil. Nekateri, ki so bili bolj opešani, so morali počivati po cele dneve. Bodo, že prišli.“

Ženske so razumele, da bo res tako, kakor pravi Tine in so se nekam mirne začele razhajati.

Tine je moral misliti na Rožanko. Še bolj kot nanjo na Nežo, Rožančev hčer. Kako bo prenesla očetovo smrt?

Tine in Neža sta si bila kot prijatelja. Kadar je Rožanec pisal domov je Tine vselej pripisal pozdrav za Nežo.

Jesenska zrelost je ležala pred Tinatom. Debel sršen je sedel na medni hruški.

Nikočar več ni bilo pred hišo. Tine je bil sam z materjo. Topla ljubezen je sedela med njima in oba objemala.

„Ti še kaj prinesem, Tine?“, je bila Bločanova skrbna. „Ni treba, mati. Toliko sadja sem pomlatil, da se vidi pričiži že na dno.“

„Koliko si moral prestati, revež“, se je materi zasmilil sin z vdrtimi lici.

„Vse je minilo. Zdaj bomo začeli znova.“ „Teško bo šlo, Tine. Jaz vsemu nisem bila kos, delavcev pa ni bilo dobiti.“

„Saj je dobro, da ste tako obdržali. Kako je s posestvom?“

„Kako? Njive so precej zaraščene, z drvni je pičila, pri hiši bi bilo tudi marsikaj popraviti. Kakor vidiš, tudi kozolec malo visi. Saj veš da je z žensko križ. Dvakrat križ s starko.“

„Ne govorite tako, mati. Vse bo še prav. Zdaj hova zerala kar se bo dalo, čez zimo se spočijem, na pomlad bo pa pri nas kakor včasih.“

Tine je govoril mehko, da je šlo materi na jok. Kako je fant ostal dober. Hvala brezjanski Mariji, še pametnejši se je vrnil kakor je šel.

„Le z menoj si ne boš več dosti spomagal. Po ženski boš moral pogledati. Pa brž.“

Bločaniki se je tresel glas. Tine je čutil, kako se mati boji, če ni spremenil misli zavoljo Rožančeve.

„Nič ne bom gledal. Nežo bom pripeljal, če vam bo pravšna. Poštena je, dobra in pridna, le če se zaradi žalovanja ne bo kujala koj priti.“

Mati so smrknil in šli s predpasnikom čez oči.

„Božja volja je, da je Rožanec ostal na laškem. Do pusta bo dovolj žalovanja. Saj morajo videti, da žalost ne spremeni resnice.“

„Prav, mati. Bom že Nežo vprašal.“

Tine je vdano sklenil roke na kolensih, tudi Bločanica je molčala.

Potlej je zamukala krava. Večerilo se je že.

Sneg je zapadel zgoraj, prav sitno je bilo zaradi repe. K sreči ni obstal. Tine je mogel navoziti še nekaj drv. Potlej se je delo umirilo, sadje je bilo že dolgo v kletih in v jutrih so bile hiže prekrite s tanko plastjo ledu.

Tine se je oddahnil. Delo ga je zdelovalo, zakaj telo mu je v internaciji opešalo. Kar čakal je na sneg.

Cez noč je zapadel sneg. Tine ga je bil zjutraj vesel.

Vas se je popolnoma umirila. Ljudje so se tiščali doma, mislili na raztepane svojce in čakali poročil. Veliko mož in fantov je še manjkalo. Le Rožančevi niso več čakali. Rožanka je izjokala zadnje solze, obesila križek na zid in se vdala v božjo voljo.

Tine je vsak dan prihajal v vas. Rožanki je bilo všeč. Noži še bolj. Rožanka ni bila nič nasprotna, da se vzameta še v predpustu. Naj mladi zgrabijo, kjer stari ne morejo več.

Tako so Bločanovi rinili skozi zimo, ki še ni bila preveč huda. Veter je res precej nagajal in pometal po vasi, da se je nekateri dnevi vse kadilo, mraz je pa brž odnhal, brž ko je hotel pritisniti. Vsem je bilo tako po volji.

Tine se je narejal. Odebelil se je in kar pozabil je na težke čase, ki jih je preživel. Še mati so se pomladili ob njem.

Tisto nedeljo po treh kraljih je bila ohcet. Brez hušča, brez harmonike. Tine ni hotel buditi grenkih misli na Rožanca. Naj mirno spi v tujini, revež. Vas je komaj vedela, da je pri Bločanu gostija. Mladi so se nekaj zmedovali, stari pa so kimali.

„Prekleman, takihle se nam manjka, kakor je Bločanov.“ Posebno Zetletovemu očetu je bil Tine všeč.

„Hudimana. Tine ti je fant, ne pa naš brus, ki misli, da brez harmonike in pijanosti nobena stvar ne sme miniti.“

Vsem resnim se je Tine prikupil. Marsikak gospodar, ki je imel godno hčer je zavidal Rožanki, da je Nežo tako lepo oddala.

*

Pomlad. Zaman vsa burja, ki vihra čez strehe in bosa golo drevje. Sneg mineva kakor da ga zemlja požira.

Tine stoji golorok na pragu. Crni lasje mu silijo na oči. Pred hišo je še nekaj snega, ki je stisnjen in se upira sapam. No boš, Tine gre po kramp in lopato. Mimogrede je vse razkopano in sneg razmetan. Jutri ne bo več sledu o njem. Morda umazana luža. Pri Bločanovih gre zares.

Neža sloni na pragu. Kar druga je. Na očeta je že malo pozabila. Zdaj misli samo na Tineta. Dober je kot ajdov kruh, ki je sicer črn pa tako na sladko potegne.

Tine čaka, da bi se zemlja brž osušila. No, saj se bo, če bo tak veter. Bločanova pest je tako precej peščnata.

Vsak dan je bolj pomladen in tudi toplejši. Sonce dobiva na moči, čeprav so jutra mrzla, da človeka kar stresa.

Tine se vrti okoli pluga. Preklemansko, tam v internaciji ga je včasih obšlo: nikdar več ne bom oral. Precej so bile solzne oči. Na, pa bo le še.

„Kaj Murko, bo šlo?“ je udaril z glanjo po volu. „Revež boš, pa boš že zmogel. Nisi stradal čez zimo.“

Se vol čuti, da bo šlo zares. Bločanov gruntek se pripravlja na novo življenje. Do zadnje njive je vse v pričakovanju. Plug čaka kakor kruhov nož.

Zdaj so trije pri Bločanovih. Za tri bo treba kruha. Pošten kos, da bodo zmogli delo.

Tine ne more več strpeti. Nosnice mu kar utripljejo. Bogme, kako diši od drevja in od zemlje!

Popoldne pripravi koš, brano in plug. Dovolj je suho. Vol se nekam nerodno obrača ob ojesu.

„V koš sedi“, pravi Tine Neži in prime za vrv.

Neža s smehom uboga.

Ejs!

Plug stoji na ozarah, vol čaka. Tudi Tine stoji, kakor da moli. Z očmi objema njivo.

Nad njivo visi sonce, za njivo je gmajna, ob gmajni cesta. Tinetu ni za cesto. Nikamor več si ne želi. Naj gre le cesta po svetlo. Naj bo za tiste, ki jim ni za dom in za zemljo in ki mislijo, da je v tujini bel kruh in zlata sreča. Za Tineta je tujina še desetkrat, stokrat bolj umazana, kakor je bila.

Tine vidi samo njivo, Nežo, plug in vola.

„V božjem imenu, ejsi!“

Vol potegne, plug je v zemlji, krhko diši. Brazda se sveti. Neža stopa ob volu in gleda proti gmajni. Tinetove roke so napete, žile so kakor drobna pota.

Na koncu vsi obstanejo. Vol, Neža in Tine. Tine z otko odrava prst, Neža se nasmiha.

„Letos bo vse obdelano, do zadnje pedi. Doma bom pa streho prekril nanovo. Da te ne bo šram.“

„Tine“, se je našobila Neža.

„Saj vem, da bi živeła z menoj tudi na skednju“, se je nasmehnil. „Toda novo življenje se mora poznati tudi na zunaj. Prerojena zemlja, prerojeni ljudje — pa stara streha. Veš, da to ne gre skupaj.“

Sonce je sijalo na brazdo, da se je kovinsko svetila. Tine se je spomnil Rožanca. Hrepenenje po takemle trenutku ga je umorilo. Ni večje slasti kakor videti zemljo, ki se voljno seseda ob lemežu. Postavi kmetu v tujini grad, obsuj ga s srečo, k oranju mu odreci, ubij mu misel, da bo še kdaj oral na svoji njivi, pa si ubil njegovo življenje.

Kovinsko se sveti brazda po sredi njive. Kakor debela vrv je, ki veže Tineta k zemlji. Nežo k Tinetu, oba pa k veliki ljubezni in k soncu, ki se bahato pelje čez modrino.

Tine drži za ročice in njegove roke so močne, da bi lahko zorale brazdo čez ves svet.

Jetrbenk Mines & Co.

To se je zgodilo že mnogo preje, preden so iznašli atomsko bombo.

Podobno topla in prijetna pomlad je bila, kakor letos. Midva z Bernikom, ki je bil tiste čase moj najboljši prijatelj, sva hodila tedaj v tretjo šolo. Sprizajnilo so naju polži, hrošči in podobna golazen, kakor je tem najinim ljubljnim živalicam dejal moj oče, kadar sem mu ob konferenci prinesel zbirko dvojk v podpis. Učila sva se zelo redko; jaz sem se vrgel na latinska imena in zahajal v botanični vrt, on pa se je zraven vsega bavil še z mineralogijo in je od časa do časa obiskoval mestni muzej. Profesor Kuščer, ki je stanoval daleč na robu mesta je podpihoval najino nagnjenje k delovanju na polju raziskovanja jamskih polžev. Seve niso bili to, nikakršni lazariji ali sploh polži, ki si jih navadno predstavljajo ljudje. To so tako majhne živalice, da sem mogel ponavadi videti le lupinice v katerih so prebivale. Še za te lupinice nama je dajal profesor svoj drobngled na razpologo, torej je jasno, s kako majhnimi polži sva se ukvarjala. Vendar, to je bila znanost in bila sva ponosna, da so se nama kar nenadoma odprla ta vrata, skozi katera prodira človek do tajn v božjem stvarstvu. Kadar radi francoščine ali matematike nisva marala v šolo, sva enostavno privedila študijski izlet, kamorkoli je pač bilo. Tako sva bila nimalokrat na Močilniku ali v Kamniku ali na barskem Grmezu, nekoč sva se podala celo na visoki Fridrichstein. S takih popotovanj

sva prinašala profesorju vrečice peska in blata, ki sva ga nabrala po kotanjah, izvirkah in po jamah. Tako zemljo je profesor potem „raziskoval“ in polagal najdene lupinice v steklene cevke. To je bilo latinskih imen! Midva sva vedno le sanjala, kdaj se nama utrne sreča, ko bova v prirodoslovnih „Razpravah“ čitala Kuščerjevo razpravo z naslovom: „Nova vrsta jamskega polža, Zospeum Berniki“, ali kaj podobnega. Ljubosumnosti seveda ni manjkalo, kajti, če bi se kaj takega res pripetilo, bi bil profesor v resnih skrbeh, komu naj ubogo živalco pripiše in po kom naj ji da ime, ali po njem ali po meni. Hvalabogu, da do tega ni prišlo. A še danes verjamem, da najbrže ni dosti manjkalo, pa bi se bilo zgodilo kaj takega.

Bernik je dan na dan tičal v knjigah; sedel je v šoli pred menoj. Na klop je razgrnil kopicico zvezkov in knjig za vsakdanjo šolsko rabo, na kolena pa je odprl kakšno učeno nemško razpravo, ki je najbrž ni bogve kaj razumel. Po pet ur skupaj je buljil v tisto knjigo. Kadar ga je bil kak profesor poklical, je nerodno in počasi vstal in molčal. To je bilo vedno kadar je bil v šoli. Cimbolj pa se je bližala pomlad, tem bolj poredkoma je prihajal v šolo.

Tisto opoldne je bil na kolodvoru podobno vrvež, kakor vedno. Bernik je bil sedel na prisojni klopi v zatišju. Prvošolci so sedeli na zguljenih aktovkah po rdeči železni ograji, kakor vrabci po strehi in sanjali o

Svalčica

Ob sivem dimu svalčice načete na prošle dni mi vstajajo spomini, ko sanjal nisem še o bolečini, ki srca danes trnov venec plete.

Livade s cvetjem bile so odete, povsod prostost, nikjer nobene sile; vse sence soncu so se umaknile in megla — zdaj še tupatam razpete.

Dejal bi bil, vse to je gola vraža, kar danes se godi po širnem svetu, da sin ne more več domov k očetu...

In pa, da bodo svalčice na karte, brez njih pa tista rdeča ustna maža — „prirodni“ kras za naše ljube Marte...

Limbarski.

bližajočih se počitnicah. Onkraj, čez ograjo so cveli košati, zeleni konjanji, ljudje so odpenjali suknje, mlade dame so nosile v rokah šopke španskega bezga. Bila je pomlad, čas majskih izletov. Mimogrede po hodniku me je Bernik potegnul za hlače. Hiti sem v šolo.

— Kam? — me je vprašal in sem že vedel, da njega ne bo.

— Pojdi z menoj, greva v mesto.

— Nak, Stane, danes pa ne morem — sem mu dejal samozavestno.

— Danes ne. Vprašan bom francoščino. Dva dni sem se učil.

Bernik je bil zvito in smehljajoče pogledal izpod obrvi in skoraj bi se bil omajal moj trdni sklep.

— Pojdi, pravim! Ti ne bo žal. Ne gremo v kino. Nekam čisto drugam.

— Ne morem, sem še enkrat potrdil. Pustil me je in jaz njega. Tisto popoldne sem bil vprašan francoščino in sem znal.

Bernik pa je dobil dva druga prijatelja.

— Vidita, ti Frankenštajn in Tehovnik, danes nekam gremo. Kam, mislita?

— Imaš kaj denarja? je vprašal Frankenštajn. Če ne, gremo na starino, bom jaz prodal Slovensko slovnico. Dva kovača dobim gotovo.

— Mi bomo dobili še več, le molčati morata. Ali bosta molčala?

— Bova, sta skoraj hkrati pritrdila.

— Prisezita, da ne bosta nikomur črhnila besede o tem!

— Priseževal sta nepomembno dvignila desni roki po stari študentovski navadi. Tedaj se je Bernik sklonil nad Frankenštajnova kolena in se s pokašljavanjem pripravil na izdajo skrivnosti. S pogledom je svignil po šolarjih, ki so sedeli nagosto po toplem pesku in ugotovil, da ni nevarnosti. Iz desnega žepa je privlekel drobno epruveto, s koščkom rumene kovine na dnu. Stisnil jo je v pest in spustil v Frankenštajnov roko.

— Skrij in potežkaj! — je siknil na brž, da je Slavo komaj razumel. Spustil je roko s kolena in preudarjajoče nihal.

— Teško je še ti potežkaj, Tone. — Tehovnik je storil prav tako.

Potem so molčali. Bernik se je pripravil k besedi. Počasi je izgovoril.

— Vidita, to je zlato. — V njunih očeh je iskal začudenja.

— Besedo si mi vzel z jezika. Sem hotel reči, da je zlato.

— Seveda je zlato! Če ne, ne bi bilo tako težko. Ali boš prodal? se je zanimal Tone Tehovnik. Tudi Frankenštajn ni mogel molčati.

— Kje si ga dobil?

— Kje? Kaj pa misliš? To je samorodno zlato, naravno zlato, zlato, kakor ga dobiš v naravi.

— No, povej, kje si ga našel? je silil Frankenštajn.

— Povem vam pozneje. Ti kaj misliš, koliko bi dobil za to-le kepico?

— Veš kam pojdimo? K Ebru, na vogal franciškanske ulice. Zadnjič sem tam prodal pozlačeni prstan, ki sem ga našel v Ti-voli, — je svetoval Tone.

— Misliš, da bi kupil?

— Veš da bil Gotovo bo kupil in plačal bo dražje kakor drugod.

— Povsod tudi ni varno tako stvar prodajati. Zlato je monopol. Lahko te zaprejo. Posebno še tako-le samorodno zlato. Še enkrat vaju vprašam, če bosta molčala?

— Ne bodi čuden, saj se vendar poznamo. Samo brž pojdimo. Ob dveh so trgovine odprte. — Bernik se je vdal.

Vstali so in se prerinili med gnečo. Korake po hodniku dolge ceste so spravili v takt, sklonjeno so stopali, Frankenštajn na sredi, ker je bil največji, onadva pa ob strani. Zasopli so prišli pred bleščeče izložbe zlatarjeve trgovine.

— Vragovo je drago! — tolažil Frankenštajn. Potem je zagledal napis: „Zlata in srebra ne kupujem.“ Pokazal jima je.

— To ima vsak zlatar napisano, ker mora imeti, če država tako ukazuje. Po čemu bi bil potlej zlatar, če ne kupuje? Vprašajmo, pa je!

(Dajje prihodnjič.)

Dr. V. M.:

Že zopet cepljenje

Po dopoldanski službi božji pri farni cerkvi so se ustavili priletni možje in kmetski fantje pod vaško lipo, si prižgali nekateri vivčke, drugi cigarete in modrovali. Nekaj jih je sedelo na klopi, drugi pa so stali v gračah okrog njih.

Obšli so v besedah celo faro in se menili o zadnjih dogodkih. Pozabili tudi niso lepaka, ki je bil pritrjen na deski pod lipo.

„Ti, sosed Stefan“, je povzel besedo Matjan, „Ti si hodil v šole, kaj praviš, zakaj je že zopet cepljenje? Včasih se je vršilo samo enkrat na leto, navadno v maju, ko je trata zazelenela in so gredice v vrtovih zacvetele. Cepili so večinoma le dojenčke, sđaj pa cepijo vsevprek, mlado in staro, po večkrat na leto, včasih tudi več tednov zaporedoma, kakor se jim zdi. Posebno šolski otroci se mi smilijo, ker jih tolikokrat zbadajo.“

„Seveda vem“, se je oglasil Stefan, postaven mlad gospodar, „saj sem bil pri vojaških bolničar, pa sem zdravnikom pri raznem cepljenju pomagal. Večkrat sem tudi poslušal, ko je naš polkovni zdravnik pripovedoval v bolničarskih tečajih, pa tudi moštvo, kakšen namen ima cepljenje in kako se izvaja. Če želite, vam pa to razložim, boste pa potem lahko tudi drugim doma povedali.“

„Le povej, le povej!“ so vzpodbujali navzoči Stefana in ga obstopili. Iz radovednosti so se skupini pod lipo pridružili tudi drugi mimoidoči, celo nekaj žensk, kar pod vaško lipo ni bila navada.

„Pa na klop stopi, da Te bomo lažje vsi videli in slišali!“ je svetoval Cregar in povedal željo vseh.

Stefan se je dvignil na klop, pogledal naokrog v vanj zročne obraze, bil zadovoljen, da se jih je toliko zbralo in začel:

„Sicer zborovanja niso dovoljena, vendar mislim, da nihče ne bo nevoljen, če ljudje kaj več zvedo, kako oblasti preprečujejo bolezni, ki bi nas sicer ugonobile.“

„Že v raznih molitvah v cerkvi molimo: „Kuge, lakote in vojske, reši nas, o Gospodi!“ Vsa tri zla so strašna, to ste večinoma že vsi na svoji koži občutili. Še več nam pa o tem pove zgodovina. Odker obstoja svet in ljudje na njem, so bili prepri in vojske. Izgleda, da ne more biti drugače. Zdi se mi sicer, da ni prav, da se po šolah pri zgodovini uče predvsem to, kdo je bil slaven vojskovodja in kdaj se je vršila kakšna bitka, da pa se vse premalo uče o tem, kdo je kaj koristnega napravil za svoj narod in ves svet. Vojske so strašne že same po sebi, še strašnejše pa so radi lakote, zlasti pa radi nalezljivih ali kužnih bolezni, ki jim navadno sledi. Izraz „kužne bolezni“ pride od bolezni „kuga“, ki je ena najstrašnejših nalezljivih bolezni in je tekom stoletij prizadejala človeštvu mnogo gorja. Ker v prejšnjih dobah niso znali razlikovati raznih nalezljivih bolezni, so mislili, da so vse ena bolezen „kuga“, ki pa ima razne oblike. Zrve, ki so jih zahtevale razne nalezljive bolezni v raznih dobah, gredo v stotine milijonov življenj, govore tudi, da so presegle eno milijardo. Tako vemo, da je v starem veku razsajala težka oblika melarije, ki je bila kriva, da je stara Grčija tako hitro propadla. V srednjem veku so vladale črne kože v tako težki obliki, da je vsak drugi bolnik umrl. V tridesetletni vojni v 17. stoletju se je radi vojnih grozot, še več pa radi nalezljivih bolezni število prebivalstva takratne Evrope zmanjšalo za polovico. Spomnite se tudi na Napoleonovo armado v Rusiji leta 1812.: Uničile so jo poleg ruske hrabrosti in mraza predvsem nalezljive bolezni, zlasti pegavica.

Pa vzemimo prvo svetovno vojno! Čeprav je bilo zdravstvo že zelo dobro urejeno, so vendar nalezljive bolezni zahtevale ogromno žrtev po celem svetu: v prvi vrsti je pegavica v vzhodnih evropskih državah povzročila vsaj 10 milijonov smrti, španska hripa po celem svetu prav toliko, če ne več, trebušni legar in druge bolezni pa tudi nekaj milijonov.

Poglejmo samo našo vas! Tudi pri nas sta bili pred leti zelo razširjeni davica in škrlatinka in zahtevali mnogo žrtev, ki tam na pokopališču počivajo. Le prehitro pozabimo nanje, takrat pa je bilo toliko joka in prošanj k Bogu za pomoč.

In griza! Ali ni po prvi svetovni vojni prav v slovenskih krajih zorela njena smrtna žetev?

Posebno v zadnjih sto letih je zdravstvo zelo napredovalo. Še vse premalo so znani in cenjeni po vsem svetu učenjaki in zdravstveni delavci, ki so po trudaplovnem duševnem delu in znanstvenem raziskovanju iznašli nova sredstva, ki ščitijo ljudi pred nalezljivimi boleznimi, ki rešujejo leto za leto milijone in milijone dragocenih človeških življenj. Potrebno bi bilo dati jim posebno častno priznanje z naslovom „dobrotnik človeštva“, ki so ga gotovo zaslužili.

Z imenom Angleža Janner (izgovori Džener) je za vse čase združeno zaščitno cepljenje proti črnim kozam. Francoz Pasteur je velezaslužen radi iznajdbe zaščitnega

cepljenja proti steklini. Francoz Roux in Nemeč Behring sta zaslužna za zdravilni serum pri davici. Francoz Ramon pa za zaščitno ali preprečevalno cepljenje proti isti bolezni. Anglež Rose in Italijan Grassi sta podala osnovo za borbo proti malariji. Nemeč Koch in Francoz Calmette sta v temo preprečevanja jetike posvetila z močno lučjo. Rus Gabričevskij in Amerikanec Dick sta uvedla zaščitno cepljenje proti škrlatinki. Takih zaslužnih mož je še veliko.

Tudi pri živinoreji zaščitno cepljenje rešuje kmetom vsako leto mnogo domačih živali in premoženja, na pr. pri vrančinem prisadu goveda, pri svinjski kugi in rdečici.

Lahko smo srečni, ker se pri nas zdravstvene oblasti zavedajo nevarnosti, ki nam preti vsled nalezljivih bolezni. Če na pr. v Podgori oboli otrok za davico, potem ima uradni zdravnik dve nalogi: Prvič, poskrbeti, da se napravi vse, kar je potrebno, da se bolnik pozdravi, bodisi doma ali v bolnišnici. Druga naloga je še važnejša od prve: **Preprečiti, da ne obolijo druge osebe za davico.** Mi namreč vemo, da nalezljive bolezni ne nastanejo same od sebe, na pr. iz nečistoče, da ne pridejo iz zraka, ampak, da jih povzročajo bolezenske kali ali mikrobi. Vir okuženja pa je bolnik ali zdrav mikrobonosec. Zato moramo bolnika oddeliti od zdravih, zdrave ljudi pa zaščititi.

Kako se vrši zaščita ljudi? Z vbrizgavanjem ali injekcijo zaščitnih sredstev ali z njihovim zaužitjem. Zaščitne snovi pa so bodisi umrtvene bolezenske kali ali njihovi oslabljeni strupi (toksini). Telo se po vbrizgavanju teh snovi ali cepljenjem razburi in naroči svojim delavnicam, da začno proizvajati protistrupe (antitoksine) in da izvrše vse priprave za borbo. Telesni organi proizvedejo veliko količino protistrupov. Čim pridejo po stiku z bolnikom v telo zdrave osebe prave nevarne bolezenske kali, jih takoj napadejo že tam pripravljeni in v zasedah čakajoči protistrupi in jih uničijo: še preden morejo razviti svoje nevar-

no delovanje. Zato se bolezen ne more razviti ali pa nastopi v prav lahki obliki. Pri veliki večini cepljenih ljudi se da taka obramba doseči, le pri nekaterih osebah je to nemogoče, ker njihove delavnice — organi ne delujejo dobro, zato kljub cepljenju niso zaščiteni. To pa ni krivda zdravnika ali sredstev, ampak je krivo nepravilno delujoče telo dotične osebe same. Število takih ljudi znaša navadno komaj 5—10%, okrog 90% in več pa jih je po pravilno izvedenem cepljenju zaščitnih pred dotično boleznijo.

Proti katerim boleznim se lahko izvede zaščitno cepljenje in na kakšen način?

Najstarejše v naših krajih izvajano cepljenje je proti črnim kozam ali osepnicam. Izvaja se obvezno že preko 50 let. In uspeh: Pri nas ni črnih koz. V državah pa, kjer ni izvedeno obvezno cepljenje, imajo še vedno črne kože. Iz lastne izkušnje lahko trdim, da so črne kože ena najbolj strašnih bolezni za bolnika in za strežniško osebje, saj sem srejal takim bolnikom pri vojakih. Zato smo lahko veseli, da jih pri nas ni.

Cepljenje se navadno vrši vsako pomlad maja meseca. Zdravnik cepi predvsem dojenčke, stare tri mesece in več, ker taki otročički cepljenje najlažje prenašajo. Saj se pri mali zarezi kože še ne zmenijo ne, če drugi, starejši otroki okrog njih ne tulijo. V ranico vtre zdravnik malo cepiva, pripravljenege iz meze teleta, bolnega za krvjimi kozami. Otrok po cepljenju preboli živalsko obliko koz in se s tem zaščiti proti človeški obliki. Ako se „kože primejo“, traja zaščita vsaj šest let, večinoma pa celo življenje. Vendar radi sigurnosti v primeru izbruha črnih koz in v kakšnem kraju oblast zahteva, da se oni ljudje, pri katerih je minulo že eno leto ali več po cepljenju, ponovno cepijo. Od cepljenja se lahko izvzamejo samo bolne in slabotne osebe, drugi pa se morajo dati cepiti, da bo čim več zaščitnih.

Drugo na Koroškem obvezno cepljenje je proti trebušnemu legarju in paratifu. Vsi veste, da je bilo lani v naši lepi deželi mnogo primerov trebušnega legarja. Epidemijo je uspelo zaustaviti z obveznim cepljenjem.

V pragozdu Brazilije

Brazilsko obalo so odkrili Portugalci. Še danes, ko je Brazilija davno neodvisna, imajo Portugalci večino med belimi prebivalci in portugalsčina velja za državni jezik. Po vseh drugih državah Južne Amerike je pa zmagala španščina. Nič čudnega, če se je v zemljepisno odmaklo polno španskih in portugalskih izrazov. Eden teh se glasi „selvas“. Tako je krstil brezkrayne pragozde, ki se raztezajo na obeh straneh veletoka prvi belokozec, ki je plul po Amazonki, namreč Spanec Orellana. Kako so znali biti skromni v izrazu on in njegovi rojaki! Selvas pomeni namreč kratko in malo gozdove. A koliko so ti gozdovi! Človeški jezik je preslab, da bi mogel to nazorno povedati. Čtevilke pač lahko stresas iz rokavov, tudi, to ni težko, da gromiš pridevnike. Človeku se potem zdi, da je razumel. In, vendar, kaj je zares dojel? Seznanil se je samo z drobcem silovite, strahotne, veličastne resničnosti. Kako hitro in gladko vendar usta izgovore: 5 milijonov štirijaskih kilometrov! Toliko približno merijo selve. Pomislite, da pomeni to pol Evrope! Na to ploskev bi šlo nič manj kakor 60 Avstrij. Od vnožja Andov, kjer se Amazonka spusti v nizavje, je do njenega ustja nekako 3000 km. Vojak s strumno hojo bi na ravni cesti potreboval skoroda mesec dni, da jih prehodil. Moral bi pa korakati noč in dan s primernim počitkom bi trajal pohod nad četrta leta. In to še ni vsa razsežnost selv. Po eni strani se namreč vzpenjajo do Andov, po drugi strani pokrivajo še primorje severno in južno od ustja Amazonke. Prav to primorje pa moli znatno v Atlantski ocean. Seveda imajo selve tudi svojo širino in ta na enem mestu nič ne ostaja za dolžino, kajti skrajni severni in južni rob ležita celih 3000 km narazen.

Le tu pa tem se vrivajo lise v gosto tkano preprogo pragozda. Deloma jih je naredil človek, zlasti ob rekah. Ponekod so namreč nastale nasebline in pristanišča. Največji kraj je mesto Manaos, ki šteje svojih 100.000 duš. A že v neposredni bližini zadnjih mestnih hiš se bohota pragozd. Nenehoma se mora človek boriti z rastlinstvom, ki bi rado osvojilo izgubljena tla nazaj. Kar dalje in dalje je treba trebiti, človek dne sekira iz rok le, kadar zaspi. A druge lise v pragozdu so delo narave. Posebno v bolj obrobni predelih, ki leže nekoliko više, prevladuje trava. To so savane. Pa so vse skupaj dovolj neznatne. Očesu se zdi, da ti otoki naravnost tonejo v zelenem oceanu „Hylaja“, kakor je neki učenjak v preteklem stoletju krstil amazonski pragozd.

Kdo bi hotel našteti vse vrste rastlin, ki jih pragozd premore! Kdo bi hotel zraven še imenovati vse živalske vrste, ki uživajo v selvah in njihovih rekah rajsko življenje.

Da se letos epidemija ne bi ponovila ali izbruhnila celo v še hušji obliki, bo treba vse prebivalstvo ponovno cepiti z vsaj eno ali več injekcijami, da bo zaščita čim boljša. Pri cepljenju se vbrizga pod kožo vsaki osebi nekaj umrtvenih kali trebušnega legarja, na kar telo odgovori s proizvodnjem protistrupov in drugih snovi, ki kali trebušnega legarja uničijo. Bolečine pri in po vbrizganju so malenkostne v primeri s koristjo, ki nam jo prinaša cepljenje.

Tudi proti grizi dajemo v raznih krajih v primeru njene razširitve protisredstva, navadno v obliki kapljic ali injekcij, v katerih se nahajajo umrtveni bacili grize ali njihovi oslabljeni strupi.

Važno je obvezno cepljenje proti davici ali difteriji. Ta zahrbtna morilka predvsem mladine je do sedaj zahtevala po celem svetu tekom tisočletij na desetine milijonov žrtev in tudi pri nas vsako leto povzroča precej smrti. Zato se zdravstvene oblasti trudijo, da davico čim bolj zatro. Ena izmed mer je tudi zaščitno cepljenje. V ta namen se vbrizga pod kožo majhna količina oslabljenega davličnega strupa (toksina), na kar telo začne proizvajati protistrup. Cepljenje je zelo koristno in uspešno. Čim bolj popolno je in čim več otrok je cepljenih, tem večji je uspeh.

Tudi proti škrlatinki imamo uspešno cepljenje v obliki vbrizganja oslabljenega strupa ali toksina. Čeprav je škrlatinka v zadnjih letih po celi Evropi v splošnem primeru nalaska, vendar je še vedno nevarna in zaščitno cepljenje potrebno.

Cepljenje proti steklini se vrši navadno v Pasteurovih in higijenskih zavodih, kamor mora čimprej oditi vsaka oseba, ki jo je ugrizla stekla ali na steklino sumljiva žival: pes, volk, mačka, govedo itd. Vbrizgava se mrtvi ali oslabljeni povzročitelji zajče stekline z namenom, da se doseže obramba človeškega telesa prej, preden pridejo povzročitelji stekline iz rane na pr. na roki do možganov, kar traja navadno dva do tri mesece. Kljub vsem opozorilom, da je treba takoj po ugrizu sumljive živali oditi k zdravniku, umira v Avstriji še vedno vsako leto nekaj oseb za steklino, v drugih državah pa še več. Posebno dober način cepljenja proti steklini je med obema vojnama uvedla naša južna sosedna Jugooslavija.

V letih po prvi svetovni vojni se je začelo izvajati cepljenje proti jetiki, oslovskemu kašlju, ošpicam, krčeviti odrevenosti in še nekaterim drugim boleznim, z večjim ali manjšim uspehom. V tropičnih krajih pa ga izvajajo proti nevarni rumeni mrzlici, ki je v Afriki in Braziliji zelo razširjena; in še pri nekaterih boleznih.

Proti pegavici (pegavam legarju) poznamo zelo učinkovito sredstvo: uničevanje uši. Poleg tega se pa izvaja tudi zaščitno cepljenje. Pri tem se vbrizgava v telo oslabljen povzročitelji pegavice, na kar telo začne proizvajati protistrup.

Kaj je pri nalezljivih boleznih dolžnost nas vseh, zlasti staršev? Gotovo vsi želimo, da bi bilo čim manj bolezni, in da bi zlasti nihče od naših domačih ne obolel ali celo umrl. Tukaj lahko sami pripomremo, ako sodelujemo v borbi proti nalezljivim boleznim. Zato se moramo držati nekaterih navodil:

1. Nalezljivih bolezni ne smemo skrivati ne pri sebi, ne pri drugih, ampak v vsakem primeru obvestiti čim prej zdravnika.

2. Podvzeti moramo vse mere, ki jih naroči zdravnik: oddelitev bolnika, razkuževanje itd.

3. Dati se cepiti in, cepljenje priporočati drugim!

4. Skrbeti moramo, da bo naša domača hiša čim bolj čista in higijensko urejena.

5. Pomagati moramo tudi našemu županu in zdravniku, da bo občina čim bolj zdrava, da bo imela dobro pitno vodo, urejena stranišča, higijenske hleve in gnojlišča. Vsaj dvakrat na teden naj bodo pometene vse ceste, urejena vsa dvorišča, da ne bo tekla gnojnica preko ceste.

6. Paziti moramo tudi na one, ki ne ubogajo katerih hiše so zanemarjene in nesnažne ker prav pri njih se najraje začne epidemija. Pomagajmo, da se tudi zadnja legla umazanosti v vasi odstranijo in zboljšajo, da bo v naši vasi čim manj bolezni. Potem bomo lahko ponosni na našo domačo vas.

No sedaj sem vam pa najbrž že dovolj povedal, naj neham, da se ne bodeste dolgočasili. Vam bo pa prihodnjič zdravnik še kaj dodal, ko pride v našo vas cepiti.“

„Dobro si povedal, Stefan. Marsikaj novega smo slišali. Če nas boš tudi v bodoče tajo lepo učil, boš kmalu še naš župan, saj se sedanji že precej stara. Bog Ti plačaj!“ so se zahvaljevali vaščani in se počasi razšli.

nje lahko postane hušje, kot je bilo po orožju.“

Uradna raziskovanja in strokovne cenitve položaja v Vzhodni in Južni Evropi ugotavljajo, da se bodo narodi preživeli do prihodnje, ne do letošnje žetve samo z odločnim naporom. Če ne bodo podvzete vse mere, bo število žrtev po lakoti mnogo večje od števila padlih, ki so podlegli orožju.“

Naš vsakdanji kruh

Dne 4. aprila je govoril po radlu papež Pij XII. o prehrani. Med drugim je rekel: „Lakota, ki preti svetu, je nevarna vsem in mora zato vse povezati v brajski skupnosti. Premostiti mora vse razlike med narodi, vsa nasprotstva in vsako pristransko korist.“ Sv. Oče priznava velikodušnost protestantskih držav in tistih, katerih večina ljudstva je protestantska: Združenih držav Amerike, Kanade, Velike Britanije, ki so stopile na čelo borbe proti lakoti. Papež se je nato obrnil do katoličanov Južne Amerike, ki so se že večkrat izkazali velikodušne. Dolžnost vseh je, da v teh težkih časih drug drugemu pomagajo. Ob koncu je papež pozval narode naj vzdrljivo red in disciplino ter se varujejo pogubnih dimišljij in razkošnega zapravljanja. „Vidimo prihajati smrt in uniče-

Domače novice

Zgradba in popraviljanje hiš

„Volkszeitung“ prinaša članek gradbene-ga ministra Kloss-a o razmerah v stavbarstvu. Minister razčlenjuje vprašanje: zakaj se tako malo zida, zakaj hiše še niso popravljene, zakaj v oknih še ni šip itd. Na vprašanje odgovarja: Tovarne, ki bi morale izdelovati gradbeni material stoji, ker ni delavcev, ker ni premoga, ki bi ga potrebovale 40.000 ton. dobiva ga pa le sto ton mesečno. Industrija za gradbeno obrt ima 1200 strokovnih in 2500 pomožnih delavcev, potrebovala pa bi 4000 strokovnih in 7000 pomožnih delavcev. Avstrija potrebuje v letu 250 milijonov kosov navadne opeke in 70 milijonov strešne, izdelava pa se je le dva miliona kosov. Škoda, ki je bila povzročena vsled bombardiranja znaša za vso Avstrijo približno tri milijarde šilingov. Za popravilo te škode v petih letih bi bilo potrebno stotisoč strokovnih in pomožnih delavcev.

To pojasnilo strokovnega ministra nas nikakor ne more zadovoljiti. Namesto stotisoč delavcev jih imamo samo približno 4000. Petindvajsetkrat 4000 je stotisoč. Sedanje število delavcev, bi lahko izvršilo obnovitvena dela torej šele v 125 letih. To je vsekakor nemogoče in operiranje s takimi statistikami pač ni sodobno in ne more zadovoljevati prebivalcev.

Od kod torej dobiti delavce? V mestu delavci ne rastejo, pač pa na kmetih. Kar zraste v mestu je običajno slabotno in

težkega dela ne zmožno. Na to, da bi pa na kmetih dobili 80.000 mož, sposobnih za gradbena dela, pa zopet ni misliti. Kmečka proizvodnja hrane je tako važna, da se ne more nadomestiti s popravili hiš in drugih objektov. Vsaka selitev kmečkih delavcev v mesta je še s tega stališča nedopustna. Če pa pregledamo stanje s kmečkega ozira, moramo reči, da tudi kmet ne more doseči velikega napredka, dokler so po mestih same podrtje hiše, ker je tudi kmet od mesta odvisen.

Opeke ni, ker ni premoga. Pred osemdesetimi leti so ljudje sami žgali opeka (brez premoga). Ali ne bi bilo morda dobro sedaj ta način žganja opeke ponoviti, da bi si nekako pomagali iz stiske?

Zelo dober gradbeni material so pridobivali nekoč v Peračici pri Sinči vesi. Kamen, ki so ga tu rezali, je zelo dober in trpežen, pa tudi dražji kot opeka ne more biti. Iz tega kamna je zgrajen v Celovcu Uršulinski samostan, kakor tudi več starih mestnih hiš.

Po prvi svetovni vojni je bila v Celovcu ustanovljena družba za pripravljanje gradbenega materiala iz Sinčevsi. Nabavili so tudi dobre stroje, ki so se pa kmalu pokvarili. Morda bi kazalo sedaj to podjetje obnoviti, kar bi bilo veliko lažje, ker imajo ljudje že nekaj izkušnje. Poizkusimo in pokazimo, da tudi sami nekaj zmoremo, ne pa da vedno čakamo na pomoč zasedbenih sil

Obsodbe vojaških sodišč

Zaradi večkratnega prestopa meje je bil obsojen Johann Egger na 12 mesecev zapora pogojno na dve leti.

Na tri mesece zapora je bil obsojen Rudolf Falabeck, zaradi napačnih podatkov v vprašalni polji.

Ana Suppan, ki je skrivala nekega britanskega vojaka, kateri je bil odsoten od trupe, je bila obsojena na 21 dni zapora.

Sporočilo

Sporazumno s koroško deželno vlado javlja komisarični ravnatelj lovskega urada na Koroškem, da se prične lov na jelena v tem lovskem letu šele s 1. junijem, po nekdanjem koroškem lovskem zakonu, in ne kakor po nekdanjem nemškem lovskem zakonu s 16. majem. V splošnem se opozarja na to, da je lovska dolžnost streljati z izjemo bolnih jelenov, samo na rdečega jelena.

*

Vojaška vlada je dovolila, da se vrši ladijski promet na Vrbskem jezeru od 19. maja naprej tudi ob nedeljah in praznikih. Posebno opozarjajo na to, da sta predvideni ob nedeljah in praznikih dve vožnji iz Celovca v Vrbo in sicer ob 9. uri in ob 14. uri. Za te vožnje bodo uporabljali parnik „Helios“ tako, da bo dovolj prostora na razpolago.

stvaritev in dobrin enega najbolj kulturnih narodov in družini evropskih narodov.

In posledice te protinarodne šolske politike so katastrofalna strahovita dediščina, in le z največjo ljubeznijo in požrtvovalnostjo od strani vzgojiteljev in staršev ter z dolgoletnim nesebičnim delom bo možno popraviti zablode, ki so zastupile slovensko mladino v najbolj občutljivih letih.

Z najpremetenejšo zvitostjo so se nacistični učitelji spravili nad slovensko mladino, in veliko žrtev jim je sledilo in še danes ne morejo priti k zdravi zavesti, to so narodnostno in duševno razdvojeni reveži, katere je treba z največjo obzirnostjo in ljubeznijo zopet privedi na pravo pot.

Toda, kakor se je v tej vojni zgodilo toliko čudežev, ne smemo pozabiti še enega: Koroški slovenski otroci še marnjajo v lepem koroškem slovenskem jeziku.

In odrešitev je prišla šele ob dvanajsti uril Ali ni to čudež, da se je par tisoč slovenskih otrok še ohranilo ne samo telesno temveč se je ohranil tudi njih materinski jezik in to v eni najbolj krvavih vojn v človeški zgodovini in na eni najbolj občutljivejših točk evropskih kulturnih in političnih interesov.

Prvi in najmočnejši argument nasprotnikov slovenske šole je bil vedno: saj ti ljudje prvič ne govorijo v slovenskem jeziku in drugič, ga niti ne znajo.

(Dalje prihodnjič.)

Sprejem dijakov v Marijanum

Škofijski uradni list vabi dijake, ki želijo vstopiti v Marijanum, naj se čimprej prijavijo. Ker ima zavod v Celovcu tako malo prostora, je nižja gimnazija na Tenzenbergu višja pa v Vincentinum v Celovcu, kjer je bila poprej sirotišnica družbe sv. Vincencija. Prošnjo naj predloži dijak sam, ali pa domači župnijski urad. Priložiti je treba zadnje šolsko spričevalo, krstni ali rojstni list, domovinski list in potrdilo o cepljenju koz. Priložiti je treba še izjavo staršev, da se strinjajo z namenom fanta, da postane duhovnik. Domači župnik pridene priporočilo, v katerem pove, kar je treba povedati o fantu in o starših. Polno plačilo za prehrano znaša mesečno 60 šil. Če kdo tega res ne premore, naj takoj zaprosi za znižanje. Prošnjo mora potrditi župni urad. K vlogi za sprejem v Marijanišče je treba pridati še prošnjo za sprejem v gimnazijo in za priпуск k sprejemnemu izpitu. Ti dve prošnji je treba nasloviti na ravnateljstvo državne gimnazije v Celovcu. Dan sprejemnega izpita bo naknadno objavljen.

Birma za odrasle

Ker je veliko mladih ljudi, ki se v letih nacizma niso mogli birmati, bo na binkoštno soboto birma za odrasle v stolni cerkvi v Celovcu. Pričakuje se kakih 200 dijakov. Tem se naj tudi drugi odrasli pridružijo, da ne bodo ostali brez birme. — Pričetek slovenske škofije maše in birme bo objavljen na cerkvenih vratih stolne cerkve.

Celovec

Po kratki bolezni je 10. aprila umrla v Celovcu zdravnica v otroškem oddelku celovške bolnice Pepca Zulechner.

Imenovana se je izobraževala na dekliški realni gimnaziji v Celovcu, kjer je tudi maturirala. Studije je nadaljevala v Inomstu in na Dunaju.

Kot zdravnica je bila nameščena na Dunaju, Gothi, Jeni in otroškem oddelku v Celovcu.

V začetku meseca februarja se je prehladila, nakar jo je zgrabila pljučnica, vsled katere je tudi umrla.

Gospodu primariju, kakor tudi vsem drugim zdravnikom in postrežnicam, ki so se trudili, da bi podaljšali življenje Pepci, se prav lepo zahvaljujem. Prav tako tudi gospodu dr. Blümlu za dušnopastirsko skrb in sprevidenje ter vsem drugim, ki so na kakršni koli način pomagali in bili soudeleženi pri lajšanju njenega trpljenja. Hvala tudi za vence in izraze sožalja.

Feliks Zulechner, župnik.

Glinje

Kot zaključek zimskopomladne sezone, so gostovali igralci prosvetnega društva iz Šmarjete v R. v nedeljo, dne 19. maja pri Cingelcu v Glinjah. Lepa in prostorna dvorana je bila do zadnjega kotička nabita, kar pač kaže, kako radi posečajo naši ljudje poštene domače prireditve. Društva, predsednik je v jedrnatih besedah orisal pomen našega izobraževalnega dela ter prikazal težkoče, pod katerimi smo trpeli koroški Slovenci, posebno pri narodnem izobraževanju. Prireditve se je pričela s solospievom: „Mav čriez izaro“, nakar so podali igralci lepo igro „Tri sestre“, ki je vzbudila mnogo smeha. Sledil je še šaljiv nastop. Igra, kakor tudi ta nastop nas je nehoti spomnil na zadnji članek „Kronike“ v „Ženskem kotičku“ in videli smo, kako je treba dobre volje pri obeh spolih, da vlada v družini mir, sporazum in zadovoljnost. Sodeloval je tudi moški pevski zbor iz Borovelj pod vodstvom g. Spruka, ki je izpolnil odmoro s prijetnimi melodijami in slišali smo da imajo v zalogi toliko pesmi, da jih jim ne zmanjka. Z viharnim odobravanjem je občinstvo pokazalo, da mu je bila prireditev všeč.

Ten minutes English:

What we often hear: — Kar pogosto slišimo:

How old do you think I am? — Kakšno starost mi prisojate?
If I may I shall come and see you again. — Če dovolite, vas bom zopet obiskal.
I have no time to stay any longer. — Nimam časa ostati dalje.
What do you want for breakfast? — Kaj želite za zajtrk?
Make yourself at home. — Bodite kakor doma.
Do you want anything else? — Ali želite še kaj?
I will bring it at once. — Prinesem vam takoj.
Take what you like. — Vzemite kar vam ugaja.
Please help yourself. — Prosim, izvolite vzeti.
May I offer you a glass of wine. — Vam smem ponuditi kozarec vina?

Exercise. — Naloga.

Translate. — Prestavite:

Kakšno je vreme?
Ali bo lepo?
Danes je vročina.
Pridem pozneje.
Ali znate plavati?
Jaz se brijem vedno sam.
Ljubite glasbo?
Jaz igram klavir.
Nisem še utrujen.
Prosim vas za ogenj.

Translate. — Prestavite:

I will wait a little.
That is too little.
I can't believe it.
That is not possible.
Will you wait for us?
I regret that I cannot fulfill your wish.
What did you say?
I do not pronounce correctly.
Is that your opinion?
Give me a loaf of white bread, please.

Words. — Besede:

to believe — verjeti
possible — možno
to regret — obžalovati
to fulfill — izpolniti
to pronounce — izgovoriti
opinion — mnenje
loaf — hlebec
heat — vročina
to shave — briti
to play — igrati
tired — utrujen
ask — vprašati, zaprositi
light — ogenj, luč
may — smeti.

Jenko Metod.

Nekaj besed o dvojezični šoli

Dvojezična šola naj bi ne bila nikak instrument, še manj orožje v rokah teh ali onih političnih strank, marveč sredstvo in podlaga za znosno sožitje dveh narodov, katere je usoda posadila na ta košček koroške zemlje, kjer naj bi se križale vse pozitivne kulturnopolitične stvaritve dveh kulturnih narodov. Če se bo problem dvojezične šole obravnavalo s političnega vidika, kar se žal ponekod še vedno dogaja, ne bomo prišli nikdar na zeleno vejo in mesto kulturnega sožitja bomo imeli za posledico narodno in politično nestrpnost, ki ni nikak izraz visoke kulturne stopnje ne le posameznika, temveč tudi trenutno vladajoče plasti, ali še več, vsega naroda. Seveda pa je razumljivo, da nobena politična struja ne bo mogla ali hotela kar preko problema dvojezične šole, saj so vse politične struje posredno ali neposredno zainteresirane na stoprocentni izpeljavi dvojezične šole ali pa, da ostane na pol poti, kakor pač zahtevajo trenutne politične razmere. Zato je nujno potrebno, da ostane dvojezična šola popolnoma ločena od politike.

Pred približno petdesetimi leti je bil izvojevan prvi boj za slovensko šolo na Koroškem in ta boj ni bil samo boj za slovensko šolo, marveč le boj narodno-političnega značaja.

Ob tej priliki se spomnimo na ponesrečeni eksperiment nemške šole na zasedenem slovenskem ozemlju, kjer je nacizem poskušal kljub vsem psihološkim in vzgojskim zakonom nasilnim potem uveljaviti na stoprocentno slovenskem jezikovnem ozemlju šolo, ki je udarjala v obraz predvsem narodnostnim razmeram. Bila je pač instrument velenemške politike raznarodovanja in germaniziranja.

V sedanjih dvojezičnih šolah naj bi ne bilo govora ne o germaniziranju, na o slaviziranju.

V prvem slučaju se more govoriti ne le o političnem, marveč tudi o psihološkem nasilju, dočim naj bi bila dvojezična šola izključno kulturno-psihološka nujnost. Svoje veliko poslanstvo pa bo dvojezična šola izpolnila šele pozneje, ko bodo položeni zato primerni in zdravi temelji.

Nova dvojezična šola naj bi bila nekak mejnik med hudo surovo in nestrpno preteklostjo na eni in srečnejšo in znosnejšo bodočnostjo na drugi strani. Da bo ta prihodnost res boljša, zato morajo k temu iskreno prispevati odločilni možje z obeh strani.

In s temi besedami zaključujem prvi odstavek o dvojezični šoli, gledani s političnega vidika. Temelj zdravemu razsojanju vseh storijskih napak nam bodi izrek o zgodovini, ki pravi, da je „magistra vitae“ — učiteljica za življenje.

Drugo je, dvojezična šola, gledana z narodnostnega vidika.

Nikak problem ni, da biva na Koroškem tudi del slovenskega naroda, ki po svoji kulturni stopnji in gospodarski višini ter

socialnem položaju kliče po svojih pravicah, osnovnih pravicah, ki pripadajo ne le kulturno in gospodarsko tako visoko stoječemu narodu, temveč vsakemu, na še tako nizki stopnji živčecemu narodu.

Sicer pa ne bi bilo treba voditi boja za dvojezično šolo, če bi bilo potrebno razumevanje že pripravljeno. Duh narodno-kulturne nestrpnosti je tista skala, ob kateri se je do sedaj razbil sleherni val vsake, še tako skromne pa dostojne zahteve. Sicer pa je sploh absurdno, da se je moralo še voditi borbo za najosnovnejše človeške pravice, za pravice, ki so same po sebi razumljive. Noben, še tako premeten kulturno-politični delavec ne more izbrisati zgodovinskega dejstva, da prebiva tod narod, ki zahteva, da se njegova mladina vzgaja v materinskem jeziku, ki je podlaga že rodbinski vzgoji.

V rokah imam drobno knjižico, izdano 1896. l., v kateri se popisuje ogorčeni boj za takratno slovensko šolo na Koroškem. V tistem času se je odigral boj na shodih, sestankih in — gostilnah, in ni čuda, da je večkrat pelo kamenje in so žvenketale šipe.

V tej knjižici (Narodna šola družbe sv. Cirila in Metoda v Št. Rupertu pri Velikovicu, izdala družba sv. Mohorja v Celovcu 1896. l.) je napisal med drugim nemški profesor dr. Fr. Gutjahr sledeče besede, katere še do danes niso izgubile svoje aktualnosti:

„Ali je res mogoče, da bi pravico in pametno misleč mož mogel smatrati za ideal dobre šole takšno šolo, v kateri otroci niti prvega poduka ne prejemaajo v svojem materinskem jeziku?“

Ob tej priliki je treba priznati, da sta oba jezika, i nemški i slovenski potrebna občevalna jezika na jezikovno mešanem ozemlju in človek brez znanja enega ali drugega jezika bo težko izhajal.

Slomšek je napisal k temu: „Šole so nam potrebne, to lahko vsak spozna, ali kdor le po nemški besedi šole ceni, se močno vara. Gorje vam, ako svoje otroke samo zato v šolo pošiljate, da bi se nemščine učili, za modro glavo in pošteno srce vam pa ni mar.“

Nezarobljeni in napuhnjeni otroci vas bodo po nemško kleli, vi starši pa boste po slovensko solze točili... Dobra je nemška beseda, dobra, in kdor se je utegne lotiti, naj ne zamudi; pa edina pot k pravi sreči ni, kakor nekateri mislijo.“

Nacistična nasilna šolska politika ni hotela poznati nobenega slovensko-šolskega problema in je šla brutalno preko najprirodnejših zakonov, čez najsvetejšo občutke slehernega človeka. Zatajiti svoj materinski jezik je bila enostavno zapoved in kdor se je tej najbolj nenaravni zapovedi upiral, je bil še nedavno brezobzirno preganjan kot največji zločinec. To ni bilo samo premišljeno, sistematično raznarodovanje, ampak najbolj kruto zatiranje in nasilno izkoreninjevanje vseh narodnih svetinj kulturnih

Naše gospodarstvo

Socialna načela stanovstva

Stan je naravno združenje ljudi istega ali podobnega pridobitnega in delovnega kroga, kakor smo že v prejšnjih člankih ponovno poudarili. Kar je naravno (naravno), je tesno povezano z življenjem v celoti. Zakaj narava v svojem sestavu ni podobna škatlici vžgalic, ki se takoj raztresejo, če škatlico raztrgaš; pač pa je podobna kosu mesa, čigar posamezne celice nočejo razpasti in se ločiti drugače, kakor s silo (če meso s silo raztrgaš ali razrežeš ali zmelješ). Naravna človeška družba, kakor jo najbolj nazorno kaže človeška družina, pa tudi gospodarski stan uvrščamo med naravne družbe, veže svoje člane na raznih življenjskih področjih in tako ustvarja iz njih trdno, organsko zraslo celoto, ki jo je mogoče razdružiti samo s silo.

Iz tako pojmovane delovne in življenjske skupnosti stanovstva ne bo težko izluščiti družabnih načel, na katerih naj sloni stanovska ureditev družbe. Danes bomo našli nekaj temeljnih načel o odnosu ljudi v stanu samem, pa tudi o odnosu enega stanu do drugega. Seveda tudi pri tem razmišljanju ne bomo mogli biti izčrpnini in obravnavati podrobnosti, kar je zaradi obsežnosti vprašanja itak razumljivo in opravičljivo.

Eno temeljnih načel je načelo o nujnem sodelovanju dela in kapitala, ki temelji na resnici, da zemeljske dobrine ne izvirajo iz samega dela, marveč iz združitve dela in kapitala. Pod kapitalom si ne smemo predstavljati le denarnih sredstev, temveč tudi zaklade zemlje (surovine), tehnične naprave, stroje itd. Pod delom pa ne samo ročnega dela, ampak tudi umsko in vsako delo, ki ga je zmožno opraviti bitje, ki ga imenujemo človek. Vsekakor so za produktivno delo potrebna materialna sredstva. In kdor je lastnik teh sredstev, poseduje tak ali tak kapital. Naj je lastnik kapitala ali zasebnik ali kakšna družba ali država — vsakega lahko imenujemo kapitalista. Za produktivno delo je torej kapital potreben. Na drugi strani pa tudi kapital brez dela ne more shajati. Kajti delo je tisti činitelj, ki kapitalna sredstva predeluje, izdeluje, obnavlja, množi itd.

Naravna medsebojna odvisnost dela in kapitala je torej očitna. V tej zvezi je pomembno tudi kapitalist odvisen od delavca in narobe. Kaj je zato bolj samo po

sebi razumljivo, kot to, da bi moralo sodelovanje dela in kapitala roditi tudi sodelovanje med podjetnikom in delavcem? Če namesto sodelovanja divja med obema razredni boj, je človeška družba težko bolna.

Drugo, nič manj važno temeljno načelo stanovstva je načelo, da sta podjetnik (delodajalec) in njegov delavec upravičena zahtevati **enake človečanske pravice**, ki gredo že človeku kot takemu, tem bolj pa še ljudem, ki jih značaj produkcije združuje v tesnejšo življenjsko odvisnost med seboj.

Katere pa so temeljne človečanske pravice? Prva je prav gotovo, da ima vsak človek pravico do svojega življenja. Torej ima delavec pravico zahtevati take delovne pogoje, da ne trpi njegovo zdravje, pač pa da mu je življenje in zdravje do največje možnosti zagotovljeno. Druga pravica je ona do družine in do njenega dostojnega vzdrževanja, kar ima za posledico zahtevo po družinski plači. Nadalje ima vsak človek pravico do uživanja kulturnih vrednot, kakor tudi do civilizacijskih pridobitev tehničnega napredka, v kolikor so v naravnem skladu z njegovim življenjskim načinom. Važna človečanska pravica, ki jo danes marsikje hudo gazijo, je pravica do svobode vere in prepričanja. Med človeške pravice štejemo tudi pravico, da si priden človek s svojim delom ne pridobiva samo dovolj sredstev za potrebe vsakdanjega življenja, marveč da si sčasoma pridobi tudi nekaj lastnega premoženja, in ga zapusti svojim potomcem.

Tretje načelo izvira iz prvih dveh. Iz nujnosti sodelovanja med delom in kapitalom se mora med delodajalcem in njegovim delavcem sporazumno urediti tako medsebojno gospodarsko in družabno razmerje, da bo na obe strani zadoščeno človečanskim pravicam, potem ko je seveda vsak storil v celoti tudi svoje človečanske dolžnosti. Tu pa zadenemo na največjo težavo: kako?

Družbo je treba potegniti iz umetno ustvarjenega razrednobojnega stanja in jo organizirati na naravni podlagi gospodarskih stanov. Načelo stanovske solidarnosti zahteva takšno ureditev sodelovanja med delom in kapitalom, da se bo od večjega dela množil kapital, a od večjega kapitala

bo imelo večjo korist tudi delo, oz. delavec. Delavec mora biti torej sodelježen pri gospodarskem napredku podjetja na tan način, da s podjetjem tudi sam gospodarsko napreduje. Kako naj se to tehnično izvede, je vprašanje, ki nima načelne važnosti in je odvisno od raznih okoliščin.

Da do takega sodelovanja pride, se ustave za večje skupine posameznih poklicev v okviru stanu korporacije delodajalcev in delojemalcev. Te urejajo medsebojno razmerje po načelu sporazumevanja od najvišje edine. Sporazumnim sklepom in odločbam svobodno izvoljenih zastopnikov se mora vsak pokoriti. Državna oblast skrbi s svojo izvršilno močjo, da se sklepi in odločbe točno izvršujejo in ima v nasprotnem primeru dolžnost, protivnike k temu prisiliti. To ni nikakor nasilje, pač pa nujno potrebna omejitev škodljive individualne svobode v korist skupnosti. Vedno mora veljati splošno družabno načelo, da je blaginja skupnosti več kot blaginja poedinca.

Podobno načelo sodelovanja in sporazumnega odločanja velja tudi za odnose med posameznimi stanovi. Ti rešujejo taka vprašanja v zbornici stanov, ki smo jo že zadnjič omenili. Zbornica stanov ni strankarsko-političen, ampak na stanovih zgrajen gospodarski parlament. Tudi tu sedijo voljeni zastopniki delodajalcev in delojemalcev iz vseh pterih stanov. Rešujejo pa vprašanja medstanovskih družabnih in gospodarskih odnosov, zlasti pa **načrtno urejajo in usmerjajo celokupno narodno gospodarstvo** po načelih medstanovske vzajemnosti in sodelovanja. Zbornica stanov ima prevažno nalogo, vedno spravljati v sklad različne gospodarske interese posameznih stanov na osnovi skupnega gospodarskega napredka narodne celote, ne pa trenutnih interesov kaknega stanu. Glavna njena naloga je pa v tem, da izdeluje skupne načrte za bodočo gospodarsko delavnost vseh stanov. Ti načrti so za vsak stan obvezni in gotovo predstavljajo višek stanovske ideje v gospodarskem oziru.

Tudi za zbornico stanov velja načelo, da se sklepi in gospodarski zakoni sprejemajo po pristanku večine obeh produkcijskih vej: za predlog mora glasovati večina delodajalskih in delojemalskih zastopnikov. S

tem je onemogočen vsak poskus enostranske rešitve in majorizacije.

Ne trdim, da bo mogoče načela, ki smo jih navedli tu in v prejšnjih člankih, z lahkoto in kmalu spraviti v življenje. Nikakor ne! Veliko bo še treba preučevanja in priprav; marsikaj bo treba pozneje morda drugačiti, če se bo izkazalo, da ni dobro. A eno lahko trdim: iz sedanjega družabnega kaosa in nevdržnih zmešnjav sedanjega časa ni videti boljšega izhoda od tega. Nobenega dvoma ni, da so načela stanovske ureditve človeške družbe povsem trdna in zanesljiva osnova za nov družabni red.

Kar je pa že danes velike važnosti, je to, da se široke plasti naroda pravočasno seznanijo z ustrojem in delovanjem stanovskega reda. Temu namenu služijo tudi naši članki. V zvezi s tu naštetimi problemi nas zanima še vloga kmečkega stanu v novem stanovskem družabnem redu. Za prihodnjic nam torej preostane še to vprašanje.

Jedilne buče

Z naraščajočim zanimanjem za zelenjavo je prišla tudi jedilna buča do veljave. Njena uporaba v gospodinjstvu je najrazličnejša, v industriji se pa uporablja za marmelado in razne druge konzerve. — Buča ne uspeva na vsaki zemlji, ljubi pred vsem zavarovane in sončne lege. Zemlja mora biti dobro preskrbljena z vodo, ker potrebuje buče zaradi velike listne površine izredno veliko vode. Najbolje uspevajo na humozni zemlji, ki je bogata na hranilnih snoveh. Na lažjih tleh uspeva prav tako dobro kot na srednjetežkih. Težka ilovnata in glinasta zemlja za buče ni primerna.

Za buče zorjemo jeseni ter istočasno porjemo tudi hlevski gnoj. Zgodaj spomladi pognojimo še z gnojnico, zemljo prerahljamo, da ohranimo čim več vlage v njej. Pred setvijo dodamo tudi umetna gnojila in sicer 6 kg čistega dušika, 7 kg čiste fosforne kisline in 12 kg kalija na 10 arov. Če nam ni mogoče gnojiti s hlevskim gnojem in gnojnico, povečamo obroke umetnih gnojil. Sredi maja sejemo oziroma sadimo buče naravnost na stalno mesto. Razdalja med rastlinami naj znaša približno 1 meter. Za 10 arov površine je potrebno 0,5 do 1 kg semena. Ko rastline ozelenijo, jih prereditmo, šibkeje porežemo, na vsakem mestu pa pustimo eno do dve najbolj razviti rastlini.

Vsa nega buč obstoji v rahljanju zemlje, to je v ponovnem okopavanju. Ko rastline nekoliko odrastejo, jim po petem listu odščipnemo vršičke, ko pa odcveto, jim odstranimo odvišne nastavke plodov. Posameznim rastlinam ne pustimo več kot štiri do pet plodov. — Zaradi boljšega izkoriščanja zemlje priporočamo saditi med vrstami buč hitro se razvijajočo zelenjavo kot rani fižol, rani krompir, kolerabo, salato ali kaj podobnega. — c.

Ženski rotiček

Delajte in ne tuhtajte!

Danes v povojnem času, ko bi morali ljudje posvetiti vso svojo moč in duha, da bi vsaj malo omilili, če že ne izlečili rane, zasekane po vojni, je pogosto opaziti v vseh slojih prebivalstva nekakšno malodušje, razdraženost in neuravnovešenost. Kaj je vzrok temu?

Med neštevilnimi povzročitelji nevolje je važno omeniti tudi brezdolje. Zdi se mi, da ljudje vse preveč tuhtajo in premalo delajo z rokami. S tem nikakor ne mislim žaliti naših marljivih kmetov, ki se morda trudijo od ranega jutra do poznega večera, ker tako zahteva dom, živina, polje. Vendar tvorijo naši čitatelji tudi druge sloje, katerim ni treba navsezgodaj v hlev in svinjak, ne zvečer zalivati žejne rastline. Pri teh ljudeh bi človek zaman iskal oni živahni član, ki je tako svojstven kmetu, pa čeprav ta že nosi precej križev na hrbtu. Ti ljudje so nervozni, kajti preišlujejo preveč; njihovo delo jih ne zadovoljuje, ker „nimajo nič za pokazati“, kakor vedno trde.

Potrebni pa so vsi poklici, čeprav je eden na videz morda zabavnejši od drugega. Vsi skupaj pa imajo dobre in slabe strani. Ni prav nič potreba, da bi delavec pozimi, ko mora vstati še v temi in hiteti na delo, kadar vse poka od mraza zavidal kmetu, ki vstane šele v zoro in gre opravljati živino. Pravtako ne sme kmet v poletnem času zavdati uradniku ali delavcu majhno razvedrilo v prostem času, pa čeprav on sam poleti ni nikdar prost.

Če delavec ali uradnik trdi, da „vedno dela, pa nima nič za pokazati“, je ta trditvev pravtako neumestna, kakor če bi trdil kmet,

da samo on dela, a uradništvo da poseda in delavci da se samo igrajo za stroji. Neumestna je prevelika ponižnost, pravtako kakor ošabnost.

Delavec ali uradnik nikdar ne sme misliti, da je njegovo delo brezpomembno ali celo nepotrebno, ker mora vendar vedeti da ni sam, temveč, da se z njim istotako trudi milijon rojakov. In kaj bi nastalo, če bi vsi ti začeli misliti tako? Državno gospodarstvo bi opešalo; sedaj po vojni bi se pa sploh nikdar ne moglo dvigniti na raven, ki ga zahteva kulturen narod. — Nasprotno pa ni treba misliti kmetu, da je le on največji trpin in zaslužnik naroda, vsi drugi da samo postopajo. Vsi državljani tudi ne morejo biti kmetje, kajti kdo naj potem vodi upravo!

Da pa ima mnogo ljudi občutek manjvrednosti, večkrat niso krive ne stanovske prilike, ne vladne in ne časovne razmere, temveč izključno vsak sam. Človeka plemeniti in dviga navzgor samo delo. Kdor ni zmožen opravljati smotno delo, seveda ne more biti tudi nikdar zadovoljen, ker podzavestno čuti, da je njegovo življenje brez pomena.

Koliko praznega besedičenja in zabavljanja čez slabe čase moram poslušati vsak večer, ko se vrnem z dela domov. Tako je hudo, da gospodinje niti ne vidijo, da zunaj cvete maj; tako so zatopljene v svoje „duhovite“ pogovore, da pozabljajo zalivati solato, iz katere vsled njihove nezadovoljnosti itak nič ne bo. Če bi šle z otroki po ves dan na izprehod, bi človek nič ne rekel. Bilo bi vsaj za nekaj dobro. Tako pa otroci

nagajajo iz samega dolgočasia, a babe tarnajo čez slabe čase. Ne vem kaj mislijo doseči s tem. Pa ne mislijo, da se bo vsled njihovega vzdihovanja in zabavljanja zgodil čudež in bo prišlo vse samo od sebe.

Na trgu tudi lahko najdeš vsako uro v dnevu takšne trpine, ki jim ni obstanka na tem svetu, in bodo morali iti iskat sreče najbrž na luno ali Mars. Ti vedo vse, vidijo vse naprej ter prorokujejo še strašne reči. — Toda kaj hitro se spremeni njihovo užaljeno zabavljanje v zaničevanje, čim bi se nekdo drznil jih poprositi, da bi mu prišli pomagat opraviti kakšno delo. „Kaj pa vendar mislite“, bo odvrnil ta ali oni z malomarno kretnjo. „jaz sem bil ta in ta, imel sem to in to, pa mislite, da bom sedaj vam za postreščkal!“

In zabavljajo dalje ti modrijani, ki so tako pametni da jim že kar škoduje, kar mislijo, da je možno imeti tudi brez dela vse. Nikdar in nikjer na svetu, ker bi bilo tudi nenaravno! Seveda na račun drugih bi se pa maštil še marsikdo. Človek pa se lahko zane samo na to, kar si ustvari in preskrbi sam; to je res, njegovo in ima tudi polno pravico uživati to. Karkoli pa si pridobi na drug, dvomljiv način, nima nobenega blagoslova in bo prej ali slej izgubil.

Prišla sem v trgovino. Trgovca je ravno telefoniral. Medtem ko je govoril, je nestrpno cepetal z nogami, v levi roki je krčevito držal svinčnik in čakal po pultu. Zadržal se je v telefon; ubogi človek, ki ga je moral poslušati! Opazovala sem členke na njegovih rokah. Če bi te roke večkrat marljivo prebirale grah in fižol, da bi ne dobivali peska in žebeljev v njem, bi gotovo lahko mirovale, medtem ko mož govori. In če bi marljiveje hodil okrog veletrgovcev in tovarnarjev in organiziral vsaj kaj malega za prodajo, tedaj bi mirno stal pri telefonu.

„Kaj ste tako nervozni“ sem ga vprašala ko je odložil slušalko. „Saj nisem, ampak veste, ženci. Nimam nobenega obstanka več sedaj v teh hudih časih.“

Da smo bili rojeni in zrasli v nesrečno časovno razdobje, vemo in čutimo vsi, na žalost še predobro. Toda ali ne bo še mnogo hujše, če bo vsakdo tratil moč in živce

z nerviranjem, vzdihovanjem in tarnanjem, namesto da bi izživil svoje moči v smotrnem delu?

Poznam starejšega gospoda, ki je bil vse življenje učitelj. Z veliko ljubeznijo je vzgajal otroke v šoli, kakor tudi doma svoje lastne; lahko bi rekli, da je vedno samo dajal. Toda še ni razdal vseh svojih moči in sposobnosti, še vedno je v njem mnogo nabranih, čeprav je že osivel. Ko je bil upokojen, ni položil rok v naročje, ni zabavljajal čez „to pokvarjeno mhadino“, kakor to stari ljudje kaj radi delajo. V kleti si je sam zgradil majhno delavnico in sedaj „cimpra in šnicla“, kakor mi vedno pravi, kadar si priden izposodi kakšno knjigo.

Ko ga opazujem, kako uporabi vsak kosček železa, lesa ali žice, da izdela kakršenkoli koristen predmet, mi nehot pride na misel gospodična Minka ki v gledališču vedno nervozno mečka med prsti program, pa če orkester predvaja še tako globoka dela nesmrtnikov. Če bi njeni prsti živahno sukali šivanko ali pletilke in izdelali kakšno lepo ročno delo, v katerega bi položila svojo duhovitost, potem bi njene roke lepo mirovale ob času, ko mora delovati duh, da lahko sprejema govorico glasbe.

Vsakega človeku se skriva stvariteljski nagon, da bi napravil nekaj, kaj bi bilo res njegov domislek. Ta nagon je treba gojiti in usmerjati v delavnost, pa naj človek vrši kakršenkoli drug poklic. Kdor pa ta čut zanemarija, ta se težko znajde na svetu, če morda nekega dne vsled razmer ne more opravljati svojega poklica. Vsako ročno delo, pa naj bo šivanje, vezenje, pletenje; pri moških zopet modeliranje, montiranje in še nešteto drugih fizičnih del, bistri razum in krepi značaj. In to je sedaj potrebno bolj nego kdajkoli prej! Človeku je potreben čut samozaupanja in tega zadobi s tem, da oblikuje surovo materijo v predmet, ki ga je zaželel njegov duh.

Ljubezen ...

Ljubezen je kakor nalezljiva bolezen; čimbolj se je bojimo, tembolj smo ji izpostavljeni.

Zelja po ljubezni še ni ljubezen, strah pred njo pa že.

Kaj je novega v Avstriji

Napredek v obnovi v ruskem zasedbenem pasu

Od posebnega dopisnika „Times“-a

Posebni dopisnik „Times“-a, ki se je mudil v ruskem zasedbenem pasu Avstrije, poroča o svojih vtisih:

„Preživel sem teden dni na potovanju po ruskem zasedbenem pasu v Spodnji Avstriji in Burgenlandu. To je bilo prvo potovanje zunanega dopisnika, katero so dopustili Rusi, odkar se je končala vojna in sicer brez vodstva (neomejeno). Dovolili so mi, da si sam izberem smer in grem kamor me je volja. Ruski častniki in vojaki so šli z menoj kot vodniki, toda jaz sem lahko popolnoma svobodno govoril z Avstrijci in sem imel več razgovorov s krajevnimi župani ter voditelji političnih strank.

Včeraj sem bil v nižini, kjer je mesto Eisenstadt in Neusiedler See, ob madžarski meji, sredi dežele, kjer pridelujejo imenitna vina. To je skoraj edini del Avstrije, odkoder izvirajo velike podeželske dobrine. Največja deželna posestva pripadajo rodbini Esterhazy in pa habsburškemu grofu Albrechtu. Obe rodbini imata madžarsko državljanstvo. Zadnji živi sedaj tukaj, medtem ko upravlja Esterhazyjeva posestva rodbinski agent pod avstrijsko državo.

Avstrijci še niso uvedli nobene agrarne reforme in vse tri stranke imajo različne programe; toda v glavnem se strinjajo. Rusi niso napravili nobenega poskusa, da bi vsilili svojo reformo. Lokalne oblasti so vse potrdile dobre odnose z zasedbenimi silami, čeprav bi se veselile, če bi te že odšle, pravtako kakor v ostalih zasedbenih pasovih. Zadnje dni je veliko število vojaštva odšlo.

Vojna škoda.

Nižava je zelo trpela med vojno. Človek lahko vidi osnutek „Vzhodnega branika“, katerega so Nemci poizkušali zgraditi s prišilnim delom, ki ga je vršilo 80.000 inozemskih delavcev, da bi zadržali ruski pohod. Polja so zapuščenena in neobdelana; suša je položaj še poslabšala. Pšenica kaže že sedaj slabo kakovost in kmetje, tudi ni-

Cilji Zaveznikov v Avstriji

Divizijski general McCreery je izjavil časopisnim poročevalcem, da je bilo sodelovanje štirih velesil v Avstriji uspešno; ker je bil tu cilj jasnejši kakor kjerkoli drugje. McCreery je izrazil svoje priznanje avstrijski vladi, katere napore pri premaganju ogromnih nalog večkrat niso dovolj cenili. Cilj Zaveznikov v Avstriji je gospodarski podvig in vzpostavitev neodvisnosti te male dežele. Skupno delovanje treh demokratičnih strank je edino pravilno in edino mogoča politika, je dejal general. Ta dežela se ne sme vreči v silovito strankarsko politiko, kajti če stranke ne sodelujejo, so izgledi za okrevanje zelo majhni. Čeprav je dovolj javnih nasprotstev, sodelujejo stranke zelo dobro.

bogatejši, imajo zelo malo pridelkov za prodajo. Prehranjevalno stanje v mestu Eisenstadt je zelo slabo. Prepričan sem se, da znašajo v zadnjih tednih obroki živil približno 630 do 990 kalorij. Možno je zvišati to pomankanje s solato, toda na Dunaju ne.

Mnogo milj vinogradov ni bilo zelo poškodovanih. Trte poganjajo znova, toda vinogradnikom ni mogoče dobiti galice, da bi oškropili svoje vinograde. Tukaj je bila nekoč važna nižina za gojenje sladkorne pese, toda zaradi suše rastline niso pognale.

Preživel sem en dan tudi v Dunajskem Novem mesu, tipičnem industrijskem kraju. Prehranjevalno stanje je tukaj najslabše v vsej Avstriji. Maršal Konjev je izdal posebne ukrepe, tako da prebivalstvo sedaj dobi 200 gr kruha na dan in od časa do časa tudi meso. Zelenjavo prodajajo na prostem trgu, kar pa ni slučaj na Dunaju.

Znalno izboljšanje položaja v Avstriji

POROČILO GENERALA CLARKA

Ameriški vojni minister je podal izvleček poročila ameriškega komisarja za Avstrijo generala Marka Clarka, v pogledu uprave ameriške zavezniške oblasti v Avstriji. Poročilo pravi, da se je položaj v mesecu aprilu „znatno izboljšal“.

Pod nadzorstvom ameriških sil v Avstriji opazajo moralno in učinkovito izboljšanje policije in orožništva, medtem ko je načrt za pobijanje nacizma pospešen posebno v pogledu odstranitve preostalih članov stranke z vladnih položajev in iz industrije.

Poročilo prikazuje težki prehranjevalni položaj v Avstriji; temu posveča general Clark posebno pozornost. Edina rešitev vprašanja bi bila v takojšnji pošiljavi živil s strani ustanove UNRRA, ki še deluje v državi. Če do tega ne bo prišlo, proti Avstriji ob koncu maja težka prehranjevalna kriza.

Ameriške sile v Avstriji so dobavile ustanovi UNRRA 48.000 ton živeža. Ta količina odgovarja dobavam za eno tromeščje in bi popolnoma zadovoljila obveznosti ameriških sil v Avstriji v pogledu ustanove UNRRA.

Velika Britanija je prispevala z dobavo 52.000 ton, Sovjetska zveza s 13.000 tonami, in Francija s 3500 tonami.

V pogledu drugih vprašanj kaže poročilo da so v splošnem zdravstvenem položaju lahke spremembe, čeprav so tifus praktično zatrl in je opaziti zmanjšanje primerov vročinske bolezni.

Siling se je aprila utrdil ter zvišal vrednost avstrijske valute, kar dokazujejo znižanje cen na črni borzi, ameriškega dolarja in švicarskega franka.

60% hiš so poškodovali britanski in ameriški bombniki in pa ruska artilerija. Pred vojno je tukaj bilo zaposlenih 8000 delavcev; število se je povečalo na 30.000, ko so Nemci privedli tuje delavce. Sedaj je samo 500 zaposlenih v industriji in socialistični župan mi je izjavil, da je bilo uničenih nad polovico objektov. Število prebivalstva, ki je pred vojno znašalo 45.000, se je znižalo lansko leto na 800 in je sedaj porastlo na 27.000.

Ruski vojaki žive po kasarnah in gredo lahko v mesto samo s propustnico. Častniki žive skupno v eni hiši. Župan mi je dejal, da so odnošaji z rusko upravo dobri in da so Rusi mnogo storili, da bi pomagali ljudstvu. Ljudstvo samo se pritožuje nad obnašanjem ruskih čet, toda samo onih, ki gredo skozi deželo in ne onih, ki so stalno nameščene. Ruski častniki, s katerimi sem govoril, so napravili vtis, da so ekstremno delavni in inteligentni možje. Prizadevali so si, da sem se sam lahko prepričal o stvarih, ki sem jih hotel vedeti in so bili voljni se razgovarjati brez vsakega kritiziranja.”

Na zahtevo avstrijskih sindikalnih zvez je ameriška vojaška oblast določila načela za razvoj demokracije in odstranitve fašističnih težajev.

Ob koncu aprila je bilo v ameriškem področju približno 218.000 „Displaced Persons“.

V teku meseca aprila so delovale vse železniške zveze v področju. Odstranili so omejitve potovanja za avstrijske državljane po Avstriji, medtem ko je avstrijska policija dobila pooblastilo, da more od 1. maja dalje izdajati trajna potna dovoljenja zaveznikom in vsem civilistom avstrijske narodnosti, izvzemši bivšim članom nacistične stranke.

„Pot na sever in vzhod je odprta“

Dne 19. t. m. je odprl ruski mestni poveljnik general Kassarov Malinovski-most na Dunaju v prisotnosti zveznega kanclerja ing. Figla, župana dr. Körnerja in odličnikov oblasti.

Ob 10. uri so se pričele otvoritvene slovesnosti. General Kassarov, zvezni kancler ing. Figl in župan dr. Körner so se podali na most, kjer je general Kassarov zabil zadnji dve vzponi in prerezal trak; ki je bil napet preko mostu ter s tem simbolično odprl most.

Župan je nato prevzel most v varstvo dunajske mestne občine in pozdravil navzoče častne goste. Zahvalil se je Rdeči armadi za izkazano pomoč.

Nato je spregovoril general Kassarov in dejal: „Odkar obstoja most so bili trije pomembni dogodki. Pred 23 leti je bila dovr-

šena graditev mostu po desetletni graditvi. Drugi dogodek je bil pred enim letom, ko so nemški osvajalci na svojem umiku razstrelili most in s tem uničili delo avstrijskega naroda. Tretji je obnova tega tako važnega mostu, katera je izvršena na povelje maršala Konjeva s strani pionirjev Rdeče armade skupno z avstrijskimi delavci in inžinerji v roku osmih mesecev. General je tudi posebno povdaryl zasluge vodje gradbe podpolkovnika Subnikova in majorja Lukina. Nato je govoril zvezni kancler ing. Figl. Svoj govor je začel z uvodnimi besedami: „Pot na sever in vzhod je odprta“.

Po otvoritvenih besedah je bil mimohod častne čete takoj nato so peljali prvi vozovi cestne železnice preko mostu.

Paris danes...

Nek zastopnik britanske informacijske službe v Avstriji je bil te dni v Parizu. O proslavitvi zmage v francoskem glavnem mestu piše sledeče:

V vsej Franciji so proslavili 12. maj obletnico zavezniške zmage nad Nemčijo. Paris je bil odet v okras zavezniških barv. Da bi mogli prisostovati mimohodu zavezniških čet, so odšli mnogi Parižani in Parižanke že ob ranem jutru na Elizejska polja, k slavoloku zmage. Ravno tako, kakor pred enim letom so korakali mimo Zvezde skozi Elizejska polja francoska pešadija in artiljerija, ki so jima sledile britanske in ameriške edince, francoske kolonijalne čete, mornarica in vojno letalstvo. Pred grobom neznanega vojaka, pod slavolokom zmage, ki ga je krasila ogromna trobojnica so stali častni gostje. Med njimi francoski ministrski predsednik g. Feliks Gouin, zunanji ministri velesil, ki so se mudili pri konferenci v Parizu, kakor tudi kralj Kambodže, kot gost francoske vlade. V zraku so krožile silne jate letal. Na balkonih in po strehah so se gnetli ljudje kakor čebele. Na velikih tribunah so bili opazovalci iz vseh delov sveta. Paris je zopet našel svoj mednarodni značaj.

Bila je pestra slika, ki je ni mogel motiti lahni dež, ki je pričel padati.

Paris in vsa Francija sta na ta 12. maj doživela novo rojstvo idealov o svobodi, ki so bili vsako leto utelešeni v svečanostih 14. julija. Kakor v starih časih, so plesali že v soboto zvečer in vso noč na vseh koncih in krajih Pariza od zvokih znanega „valse musette“. Na Montmartru, na Bastilji, na Montparnasu, povsod so igrali plesno glasbo. Kavarne in bari so bili odprti vso noč. Veliki ognjemeti in vidne reklame so razsvetljevale mesto, da je bilo svetlo kakor podnevi. Mestna hiša, opera, cerkev sv. Magdalene, Louvre na trgu Edinosti, so bili posebno okrašeni in osvetljeni. Pestro življenje je trajalo v pozne nočne ure v nedeljo. Veliki vodometi v mestu in Versaillesu so brizgali vodo z največjo močjo. Bil je zopet tisti Paris, kakor ga poznamo iz predvojnega časa. Mimohod 12. maja v Franciji je bil vreden stare francoske tradicije.

In če so se obračali pogledi sveta 12. maja na Paris, tako zasledujejo z nepetostjo sedaj predpriprave za mimohod zmage v britanski prestolnici. 8. junija bo pritegnil London nase zanimanje sveta s svojim učinkovitim mimohodom čet.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubczenska zgodba

25. nadaljevanje

Zgenila je tudi z roko, vzdignila se je na stolu. Tone je gledal na oder, ali videl je natanko tudi njo in žile so mu kipele na čelu. Prijel jo je za roko pod komolcem in jo je potisnil na sedež.

„Ne bleedi, ne ponižavaj se pred njimi!“

Pesem je utihnila in pevci so se poklonili; zapeli so še drugo in tretjo pesem, dodali so jih še dvoje in navdušeno ploskanje je grmelo iz ozadja dvorane; debeli gospod ob durih je ploskal in sopel težko in klical, obraz se mu je svetil od radosti. Naposled so se poklonili pevci še globlje, tako da se je prikazala vsa pleša starega, rdečebredatega nadučitelja ter so se poslovili.

Mate je postal ob kulisi in se je ozrl po dvorani. Zdrznil se je, vzdignil je začuden obrvi, kakor da se je nečesa domislil, nasmehnil se je in je odšel za drugimi.

„Vodel“ je zaklical Amerikanec.

Hanci je bilo slabo.

III.

Popila je kozarec vode, odprla je oči široko in rdeče pege so se prikazale na licih.

„Kaj ne bi rajša domov?“ je prašal Tone.

„Ostanem do konca!“

Šivilja iz obelji se je sklonila k sosedi

in je šepetala, obe sta se ozirali na Hanco. „Se pogledal je nil!“

Spet je sedla starikava gospodična h klavirju, dolgi prsti so drobili po tipkah in zastokali so žalostni glasovi, kakor da bi zvonil od daleč tanki zvon za umirajoče.

„Da bi že nehalo to brenkanje!“ se je razsrdil Amerikanec, debeli gospod pa je ploskal s težkimi rokami in zaploskala je tudi muha.

Ko je odbrnkjal klavir, so se napravili nekateri gospodje iz dvorane, da bi si oplaknili suha grla. Soparno je bilo, težak vzduh je ležal na prsih. Na okna je potrkavalo, zunaj so se bili za hip umirili oblaki in padale so debele kaplje.

Z odra se je čulo prenašanje miz in stolov, stopali so težki koraki, zasmehal se je časih kdo in je zaklical polglasno, zastor se je zganil, nekdo je pogledal v dvorano in škripajoči koraki so premerili oder.

Hanci je bilo kako v težkih sanjah. Nobene jasne misli; trudna ji je bila glava in srce je bilo tesno; če bi vstala, ne bi mogla premekniti nog.

„Glej, vsa blede je, postarala se je!“ je zašepetala šivilja.

Tone se je nagnil k njeni rami.

„Boljše bi bilo, Hanca, da odideva. Slabo ti je in ni vreden. Hanca, ni vreden!“

Njene oči so se ozirale nemirno po dvorani, toda videle so same tuje obraze, potne in dolgočasne. Nje ni bilo, ki so se ji smehljale zapeljivo rdeče ustnice, ki so ji gledale oči vabljivo in vroče, ki so se ji svetile izpod širokega rokava gole bele roke.

Zazvonilo je za odrom in napočil je večera najimnetnejši del.

Igrali so „Županovo Micko“, in ko je nastopila lepa županova hči, je izpreletelo Hanco po vsem telesu. Nikoli je ni videla poprej, ali spoznala jo je takoj. Majhna je bila, toda bujno razvita. Obležena je bila v kratko, živo pisano krilo, na nogah je imela svetle šolne s pentljo; izza rdečega modrca so se svetili beli čipkasti rokavi, tako široki in kratki, da so bile gole preko komolcev gosposke roke. Iz belega drobnega obraza so rdele polne ustnice, oči so se ozrle prešerno po dvorani.

Hanci je seglo v srce kakor zavist in sovraštvo.

„To je ona!“

„To je učiteljica!“ je šepnila šivilja in se je ozrla na Hanco.

Hanca je stisnila pesti v naročju. Njeni pogledi, od pritaženih solz omegli, preplaheni in sovražni, so se vsestali v lepo županovo hčer. Izpustili niso nobene njene kretnje, nobenega nasmeška, zasledovali so vsak skrivni pogled, poizkušali so, da bi prodrli v njene misli, v njeno življenje, vse od začetka do te poslednje ure.

Učiteljica je izpregovorila; njen glas je bil globok, skoro robot in Hanci je bilo pogodi, da ni bil lep njen glas.

„Ni ga omamila z besedami!“

Toda glej, morda mu je bil pogodi baš njen glas, nekaj prešernega, zasmehujočega

je v njem in Mate, ki je bil morda navajen prej tanko žvrgolečih mestnih glasov, se je začudil in zdelo se mu je lepo, da je dišalo iz tega globokega, moškega glasu po dimu cigaret...

Ljubimca, mestnega škrica, je igral dolg študent, zelo še mlad in brez brk. Hodil je neokretno, napoti so mu bili stoli, zadeval se je ob mizo. Obležan je bil v široko in dolgo suktnjo, ki najbrž ni bila njegova; ko je stopil v izbo, je pozabil sneti visoki cilindar, zardeval je in jecal. Neroden in smešen je stal pred njo, ki jo je ljubil in kakor sramežljivo deklo je povešal oči.

Občinstvu v ozadju je bilo pogodi, da je bil mestni škric tako neroden in smešen. Prepočasi se je vršila igra, kar precej naj bi ga napodili, koder drži cesta čez hrib, tujca, ki nosi črno suktnjo...

Neroden je bil, komaj se je je doteknil, ona pa ga je objela brez strahu z lepo golo roko.

„Tako je objela njega!“

Pod temnimi lasmi so žarele velike vabljive oči, ustnice, polne in rdeče, so se napejale.

„Tako se je sklanjala k njemu, tako ga je poljubila!“

Ljubimec je pokleknil, padel je nerodno na kolena, tako da je zabobnelo in se je vzdignil z odra oblak prahu. Smeh je završal preko dvorane, debeli gospod je zaploskal in nasmehnila se je sočutno tudi lepa županova hči.

„Tako se je nasmehnila njemu, tako ga je pogledala vroče, ko sta sedela sama, čisto blizu drug ob drugem in ji je ovil roko okoli vratu ter jo prosil ljubezni...“

(Dalje prihodnjik).